

POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

ZADRUGAR

**GLASILO
NABAVLJALNE ZADRUGE USLUŽBENCEV
DRŽAVNIH ŽELEZNIC V LJUBLJANI**

LETO XII.

20. julija 1936

ŠTEV. 7

Opozorilo članstvu!

Marmelada

V zadružnih prodajalnah se dobi domača sadna marmelada po 17 Din za kilogram. Ta marmelada je naravni izdelek in zdravo hranilno sredstvo, zlasti za otroke in za prehrano na izletih in potovanjih.

Malinovec

Zadruga prodaja v svojih prodajalnah in okrepčevalnicah pristni domači malinovec. (Maline so dobavili zadrugarji iz Gorenjske in Dolenjske.) Ker je malinovec v poletnem času zdrava in hladilna pijača za otroke, bolnike in odrasle, ga vsemu članstvu toplo priporočamo.

Med

Vsemu članstvu priporočamo, da si nabavi pristni in zdravi med, pridelek članov Čebelarске zadruge, katerega imamo vedno v zalogi v naših zadružnih prodajalnah.

Drva

Zadruga prodaja zdrava bukova drva, razžagana po Din 0.17 za kg. Članstvu priporočamo, da si nabavi drva za zimo v zadrugi že v poletnih mesecih.

Mleko

Članstvo iz Ljubljane opozarjamo na to, da naroča mleko v lastni združni mlekarni. Mleko je pristno, iz planinske moravške okolice.

Mleko se dostavlja v zgodnjih jutranjih urah članom na dom po ceni Din 2. — za liter.

Zadrugarji naj bi se zavedali, da le združne mlekarne tišče cene mleku navzdol in da bi cene mleku takoj poskočile, če naša mlekarna preneha s prodajo mleka.

Uporabljajte

za nego las: domače pristno orehovo olje. Za sončenje in masažo pa naše posebno olje, ki ga prodajamo po nizkih cenah v naših prodajalnah.

ZADRUGAR

GLASILO NABAVLJALNE ZADRUGE [USLUŽBENCEV DRŽ. ŽEL.

ŠT. 7

LJUBLJANA, 20. JULIJA 1936

LETO XII

Zadružna himna

Zadružni prapor plapolaj
in čete naše vodi,
sedmerih barv nam tvoj sijaj
simbol združenja bodi!
Iz dneva v dan naj bolj močan
pritok bo v trume naše,
in prapor naš oboževan
krepi naj vrste naše.

Zadružna misel, plamen svet,
ti vodi nam dejanja,
in z duhom bratstva naš pokret
navdajaj brez nehanja!
Razvnami kri, da zagori
v ljubavi upapolni,
sebičnosti koren zatri,
z drugarstvom nas napolni!

Zadružni dan, ti zbiraj nas
kot vojsko vneme svete,
da, ko napoči borbe čas,
nebrojne bodo čete.
Oj bratje vi, zadrugarji
in sestre drugarice,
prisezimo zvestobo si
in branimo pravice!

Zadružni prapor plapolaj
in čete naše vodi,
sedmerih barv nam tvoj sijaj
simbol združenja bodi!
Iz dneva v dan naj bolj močan
pritok bo v trume naše,
in prapor naš oboževan
krepi naj vrste naše.

Ing. D. Leskovšek

Zadružna himna.

Ing. D. Leskovšek.

Korakoma.

H. Svetel.

1. Za-družni prapor pla-po-laj — in če-te

2. Zadružna misel pla-men svet — ti vodi
3. Zadružni dan, ti zbi-raj nas — koč vojsko

na-se vo — di, — se-dme-tih

nam de-ja — nja. — in z duhom
vneme sve — te, — da ko na-

barv nam tvoji si-jaj — simbol združe-nja bo-

bratstva naš pokret — na-vdajaj brez ne-ha-
po-či borbe čas — ne-brojne bo-do če-

di! — Jz dneva v dan naj bolj mo-

nja! — Razvnami kri da za-go-
te! — Oj bratje vi za-dru-gar-

čan — pri - tok bo v tru - me, v tru - me
ri — v lju - ba - vi u - pa, u - pa -
ji — in se - stre, se - stre dru - ga -

na - še in prapor naš, in prapor naš o - bo - že -
pol - ni se - bi - čno - sti, se - bi - čno - sti koren za -
ri - ce prise - zi - mo, prise - zi - mo zvestobo

van, o - bo - že - van krepí naj vr - ste na —
tri, ko - ren za - tri z drugarstvom nas na - pol —
si, zve - sto - bo si in bra - ni mo pra - vi —

še. Iz dneva vrste na - še. —
ni. Razynami ga na - pol — ni. —
ce. Oj bratje mo pravi — ce. —

Resolucija

ki jo je sprejela Mednarodna združna Zveza ob proslavi 14. mednarodnega združnega dne:

**Zadružništvo pomeni razumeti se!
Razumeti se, se pravi zavarovati se!
Plod prvega in drugega je — mir!**

Ob proslavi mednarodnega združnega dne se velika armada vsega sveta, združena v Mednarodni združni zvezi svečano obvezuje, da se izrečejo zadrugarji v svojih organizacijah za varnost in čuvanje miru, s čimer se ne samo ohranja tradicija njihovega pokreta, temveč tudi ustvarjajo in branijo pogoji, pod katerimi edino se more zavarovati svoboden in naraven razvoj zadružništva, kakor tudi blagostanje človeštva v obče;

izraža nadalje svojo neomajeno vernost do splošnih načel svobode, demokracije in gospodarstva brez dobička, katera načela so temelj za socialno gradbo združnega pokreta, ki se bo ž njim gospodarsko življenje sveta ponovno uredilo in odstranile vse umetne zapreke za svobodno izmenjo dobrin med narodi;

izraža nadalje svojo vznemirjenost radi anarhističnih teženj, ki se pojavljajo v raznih oblikah v življenju naroda in grozijo škodovati nacionalnim intersom v okviru nacionalnih mej in to v dobi, ko nam nudijo ljudske potrebe in razvoj ekonomskih sil očividni dokaz, da je kulturni napredek odvisen od splošnega sodelovanja in medsebojnega razumevanja.

Zadrugarji vsega sveta so globoko razočarani nad nesposobnostjo odgovornih državnikov, ki ne znajo zastaviti vse svoje sile za ohranitev miru in za obnovo gospodarskega življenja na podlagi medsebojnega sporazumevanja, te edine podlage, ki najlažje dovede do varnosti in blagostanja. Zadrugarji pozivajo svoje vodje v vseh državah, da se stalno in z vso silo zavamejo za visoki cilj: Mir po združevanju, varnost po medsebojnem razumevanju in boljše življenje za vse na osnovi čim jačjega ostvarjanja združnih načel.

E. J.:

Še o internacionalizmu

V našem združnem tisku je bilo že parkrat govora o vprašanju, ki razgibava vso sodobno človeško družbo, to je, katerega gospodarskega sistema in družabnega reda se naj oklene človeštvo v sedanji vseobči razkrojenosti. Na eni strani stoje privrženci ekstremnega materializma, ki jih zastopata liberalni individualist in marksistični kolektivist, oba inter-

nacionalca, ki stavljata ekonomske interese nad idejne, duhovne. Na drugi strani pa se zbirajo idealisti, ki uče baš narobe: da vodijo in naj vodijo vse človeško stremljenje duhovne in etične vrednote. Ugotovljeno je bilo v naših člankih in razpravah, da je materialistični gospodarski in družabni red zapisan propasti in ž njim ves internacionalizem, s katerim se je zalepljalo in uspavalo človeštvo in so narodi začeli pozabljati na svojo narodno psiho.

Dočim se opažajo prvi znaki razpada in rušenja liberalno-individualističnega sistema, kateri proces se vrši polagoma, ker je oprt na svojo silno nadmočno kapitalistično družbo, se je drugi, marksistično-kolektivistični, zrušil takorekoč pred našimi očmi kot nam kaže primer v Rusiji (pri čemer mislimo na socialistično-marksistični sistem, kakor ga pojmujejo v zapadnih veropskih državah), Italiji, Angliji in Nemčiji. Na vrsti je sedaj Francija, kakor nam je pokazal kongres II. internacionale v Parizu v mesecu avgustu 1933. Med drugimi govorniki ob tej priliki je nastopil tudi načelnik mesta Bordeauxa, socialistični poslanec Adrijan Marquet, ki je v svojem govoru potrdil našo trditev o nevzdržnosti ekstremnih materialističnih sistemov in internacionalizma. Radi važnosti navajamo v izvlečku njegov govor.

Marquet je med drugim dejal: »Poudarjam, da se nahajamo v dobi, ko stara kultura liberalizma in materializma zahaja in ko svita zarja nove civilizacije. Ortodoksni marksizem se nahaja v krizi že dobrih 20 let, to je že neposredno pred začetkom velike vojne, danes pa se ne more govoriti o krizi Marksovega socializma, ampak o njegovem razpadanju. Že 15 let marksizem ne napreduje več v štirih državah: v Rusiji, Italiji, Angliji in Nemčiji, ki živijo v popolnoma različnih političnih, gospodarskih in zgodovinskih okoliščinah, je socializem doživel polom. Ali ne nosimo mi socialisti sami del odgovornosti za ta bankrot? Kakšni so razlogi, da II. internacionala ne pomeni ničesar več v glavnih kulturnih centrih Evrope? Vzrok je v protislovju, ki ga vsebuje v sebi marksizem sam, ki bulji z očmi v megleno bodočnost, ki mu jo slika Marksova teorija, med tem ko se okrog njega razvijajo realni dogodki, ki nas popolnoma presenečajo, tako da smo nesposobni jih obvladati in se sami postaviti na čelo revolucije, ki se vrši brez nas in proti nam. Vi obetate, da boste kapitalizem zatrli, toda kje je tisti realni sistem, s katerim ga boste nadomestili? Obetate, da se boste z vsemi močmi borili proti idejam, ki se porajajo na vseh koncih in krajih proti vaši volji in da boste zatrli vojno. Toda kaj boste storili, če bo ideja in volja III. carstva zmagala in če bo fašizmu uspelo, da bo na mesto upravičene ideje naroda postavil barbarsko idejo pasme, ki grozi vreči Evropo v dolgo dobo nemirov in vojn? Saj si vendar ne morete domišljati, da se boste proti taki realni možnosti, ki iz dneva v dan bolj raste v istinitost, borili z Marksovimi dogmami in teorijami! Res je, da je buržuazni liberalizem nezmožen, da reši vprašanja, ki so se pojavila v naši družbi,

in da se kapitalistični stroj ustavlja. Toda z dosedanjo marksistično teorijo te krize ni mogoče rešiti. Govoril sem o redu in avtoriteti. V momentu, ko je ves svet desorientiran, ko se moralna kriza razširja na vsa polja življenja in ko kapitalistični stoj poraja vedno večji konflikt med egoističnimi interesi in med interesi splošnosti, v takem momentu je resnični in pravi revolucionar tisti, ki apelira na princip reda kot protiutež proti gospodarski anarhiji in ki se sklicuje na avtoriteto, katero je treba postaviti nasproti naraščajoči amoralnosti v vseh panogah življenja. In verujte mi, da samo tak človek, ki apelira na moralne faktorje, služi potrebam in težnjam proletarijata in samo tak človek ustreza mentaliteti srednjih stanov in kmetskega razreda. Jezik pa, ki ga govori ortodoksní marksizem, je danes ljudstvu postal popolnoma tuj.«

Marquet končuje svoj govor z analizo pojma narodnosti in pravi: »Marksistični internacionalizem moramo zamenjati z načelom narodnosti, pa tudi sprejeti posledice, ki iz tega izhajajo. Le kdor svoje delo nalslanja na narod, bo lahko socializem, ki je v svojem jedru pravilna ideja, ki vrednoti splošnost višje nego posameznika, privedel do zmage in bo obenem obvaroval nacionalizem, da se ne izrodi v teorijo in prakso človeških pasem, ki se med seboj iztrebljajo.«

Zakaj smo navedli ta govor, ki je bil od velike večine delegatov sprejet s toplim odobravanjem? Prvič, ker smo o vsem tem že pred leti pisali v naših glasilih in so naša izvajanja sedaj našla potrdilo iz vrst, ki so do danes prišegale na etični ali historični materializem. Drugič, ker nam Marquetova izvajanja zopet prerokujejo propast liberalizma in socializma in kažejo na motorno silo nacionalizma. Tretjič, ker smo že ob prejšnjih prilikah povedali, da je združništvo sprejelo od liberalizma svobodo združnikov in njih avtonomnost, od socializma organizacijo, od krščanstva ljubezen in vero v moralne principe, in ker je združništvo narodno že po naravi svojega postanka, pa odklanja sovraštvo med narodi in je zatorej poklicano kot noben drugi pokret prevzeti vlogo preoblikovalca in vodnika narodov.

Velika beseda internacionalizem, ki je slepila in motila skozi desetletja človeštvo in nje največje duhove, ima še enega propagatorja, to je komunizem. Zato se moramo pobaviti na tem mestu tudi ž njim in se vprašati, ali je internacionalizem komunistov res realen pojem ali je to samo prazna fraza. Za presojo tega naj nam služi komunistični »raj« — Rusija. Ali ruski narod, posebno mladina, istinito čuti internacionalno, ali ne ljubi svoje države, ali ne želi nje veličine in nje porasta, ali bi je ne branila z orožjem v roki pred sovražnikom?

Na vsa ta vprašanja odgovarja dober poznavalec današnje Rusije Francoz P. Beriand, ki nam pripoveduje, kako se komunizem preliva v nacionalizem, in da je sovjetska mladina ostala — ruska. Komunistični delavec in mladina imata zavest, da je njima odločeno, da nadaljujeta revolucijo in jo branita proti nasprotnikom. Nasproti inozemstvu se čutita

za nekam manj vredna, dokler vidita v tovarnah njegove stroje in industrijsko opravo, in ta občutek ju grize. S tega vidika je umljivo, da geslo komunistične stranke »dohiteti in prehiteti moramo kapitalistične države« najde v obeh močan odmev. Izdelajmo tako dobro, izdelajmo bolje kakor naši zunanji tekmeči! Speljana na pot tehnike, se komunistična mladina hrani s številkami, načrti, statistikami in se navdušuje nad vsakim industrijskim uspehom in nad vsako novo zgradbo. Listi poročajo o zmagah na raznih »bojiščih socializma« in te zmage so končno — ruske. Ruska mladina navdušeno pozdravlja ta poročila o zmagi, ker je, kakor italijanska in nemška, strastno nacionalistična in človek bi moral biti silno naiven, da bi se dal motiti po revolucionarnem besedoslovju. V meščanskih državah govorimo na kratko o obrambi domovine. V sovjetski Rusiji se sklicujejo na obrambo »socialistične domovine«. Vzdevek sam ne pomeni mnogo, saj gre v bistvu za isto stvar. Vojaška služba se smatra za čast: nikomur ne prihaja na misel, da bi se skušal odtegniti vojaški službi. Nekdanji carski častnik, ki je pozneje postal organizator rdeče armade, Mihael Tuhačevski je dejal: »Pravoslavni križ ali rdeči prapor, kaj nas briga simbol? Vedno gre le za Rusijo, kateri moramo služiti!«

Zakaj tako na široko razpredujemo vprašanje internacionalizma in v kaki zvezi je to z združništvom. Odgovarjamo: Ker je prišel v naše življenje skrajno patetični internacionalizem in z njim naša otopelost. Zatajili smo v sebi svoj najosebnejši glas, prenapeto prislušujemo tujino. Internacionalizem je razklenil meje v smislu narodne individualitete in je začel razglašati enotno miselno svetovnonazorsko in kulturno težnjo vseh somišljenikov na svetu. Internacionalizem pa je kulturno in socialno prav tako enostranski, kakor so enostranske sodobne struje, ki so pobožanstvile narod (fašizem, hitlerjanizem). Odvrnil nas je od naših jugoslovenskih življenskih osnov, nas pomehkužil in uspaval ter nam vzel del naše borbenosti, ki jo potrebujemo prav v sedanjem času. Državo imamo enotno, nimamo pa še enotnih kulturnih in gospodarskih stremljenj, katerim hočemo baš z združništvom dati obliko in smer. V naši krvi je še ostalo mnogo slabih sokov, ki vodijo na stranpota. Pozabili smo, da moramo rasti iz lastnega sveta, da moramo vsako dejanje na kulturnem in gospodarskem polju prilagoditi razmeram, ki nam jih nudi naša zemlja, naš gospodarski položaj, naša zgodovina. Iz teh svojstveno naših podlag naj se gradi in raste tudi naše združništvo!

S XV. redne skupščine Zveze v Zagrebu

V zadnjem »Zadugarju« smo priobčili resolucijo, ki je bila sprejeta na XV. redni letni skupščini Zveze nab. zadrug državnih uslužbencev, ki se je vršila 21.—23. maja v Zagrebu. Danes naj sledi o tej skupščini še nekaj podatkov.

Poseben pomen je imela skupščina, ker se je istočasno proslavljal 15-letni obstoj Zveze in 20letni jubilej železničarske konsumne zadruga v Zagrebu. Doba 15 let Zvezinega dela je sicer kratka; vendar za nas, državne uslužbenke, zelo važna. Saj smo morali v teh zadnjih letih doživeti marsikatero razočaranje tako kot stan, pa tudi kot borci za svoje zadrugne ideale. V tem boju smo imeli trdno oporo v svojih zadrugah in njihovi Zvezi in lahko rečemo, da je zadrugna misel že globoko prežela naše vrste in da naša prizadevanja niso ostala brez sadu. Ogledalo zadrugnega dela in njegovih uspehov pa so vsakoletne redne skupščine naše Zveze.

Priznati moramo, da je bila skupščina v Zagrebu najlepša, kar jih je bilo dosedaj. Organizacija je bila dovršena, referati so bili na višku.

Na prvi konferenci delegatov so se obravnavala načelna vprašanja glede na poročilo upravnega in nadzornega odbora. Da bi bilo delo olajšano in imelo čimveč uspeha, je konferenca poslovala po sekcijah (za nabavljajno, kreditno, stanovanjsko zadrugništvo ter za predloge in pritožbe). V okviru posameznih sekcij so se vrstila številna predavanja, kar smo na prejšnjih skupščinah občutno pogrešali. Iz teh predavanj oziroma referatov so mogli delegati mnogo pridobiti in spopolniti svoje znanje o zadrugnem delu, njegovih ciljih in metodah.

Izmed referatov naj omenimo:

Referat o skupnem nabavljanju blaga, referat o garancijskih vlogah, o plačevanju blaga za gotovino, o odplačevanju dolga s strani zadrugarjev, o prodaji potrebščin samo zadrugarjem, o obdavčenju zadrug, o zadrugni reviziji in propagandi, o zadrugnih domovih, o razmerju zadrug do privatnih trgovcev, o šolanju in zavarovanju zadrugnega osebja i. t. d.

V soboto, 23. maja je otvoril Zvezin predsednik g. Miloš Štibler redno letno skupščino. Zastopanih je bilo po delegatih 156 zadrug. Posebno obeležje je dajala skupščini prisotnost 53 zadrugarjev iz Bolgarske, ki so dospeli pod vodstvom dr. Ilije Palazova. Kot smo v zadnjem »Zadrugarju« poročali, so obiskali bolgarski zadrugarji po skupščini v Zagrebu tudi Slovenijo in ostale jugoslovanske kraje, da si ogledajo naše zadrugništvo.

Ne bomo detajlno navajali poteka in dela skupščine; vse to se odraža v zadnjič priobčeni resoluciji. Omeniti pa bi hoteli posebej krasno predavanje o zadrugništvu, ki ga je imel rektor visoke ekonomsko-komercialne šole v Zagrebu dr. Milan Ivčić. Na vsebino tega predavanja se bomo ob priliki še povrnili.

Še nekaj števil o poslovanju Zveze v letu 1935!

Skupna aktiva Zveze je znašala Din 143,277.000.—, skupna pasiva Din 141,555.000.—, Zvezina glavnica Din 133,371.000.—, fondi Din 2,153.217.—.

Vseh zadrug, ki so včlanjene v Zvezi, je bilo 231, in sicer: 97 nabavljajlnih, 119 kreditnih, 10 stavbnih, 5 proizvajalnih. Število v Zvezi včlanjenih zadrug se je napram l. 1934. povečalo za 25.

Savezni mlin je v l. 1935 zmel in oddal zadrugam 7,758.720 kg mlevskih izdelkov v skupni vrednosti ca Din 14,000.000.—.

Nabavljalne zadruge so šteje 72.327 članov, njih skupna bilančna aktiva je znašala Din 120,945.000.—, pasiva Din 116,559.000.—. Svojim članom so prodale nabavljalne zadruge za 206 milijonov dinarjev blaga, od tega 69 milijonov za gotovino in 137 milijonov za kredit.

Kako odlično mesto zavzema v Zvezi v tem pogledu Nab. zadruga uslužbencev drž. železnic v Ljubljani, vidimo iz tega, da je ona sama v letu 1935 prodala svojim članom blaga za ca 44 milijonov dinarjev.

Skupna aktiva vseh kreditnih zadrug je znašala 107 milijonov dinarjev, pasiva pa 105 milijonov. Svojim članom (54.642) so kreditne zadruge izdale za 81 milijonov dinarjev posojil.

S. Čerček:

Zavarovalnica ali podporno društvo?

Dne 15. maja t. l. se je vršil sestanek članov Podpornega društva v Mariboru. Bilo je mnogo interesantne debate o okrožnicah, ki jih je izdal odbor omenjenega društva. Nekateri so zagovarjali sistem podpornih društev, drugi zavarovalnice. Videlo se je pa pri tej debati, da pojmi obeh sistemov niso vsem jasni. To so čutili člani sami in so izrazili željo, naj priobči »Zadruگار« članek, ki bo na razumljiv način pojasnil razlike med zavarovalnico in podpornimi društvi..

Oglejmo si torej te razlike!

1.) **N a m e n.** Tako zavarovalnica kot podporno društvo imata v bistvu isti namen: vzajemno podpiranje zavrovancev oziroma članov. Razlika obstoja v tem, da izdaja podporno društvo podporo samo za primer smrti, zavarovalnica pa lahko organizira podpiranje tudi še za druge primere in nudi na pr. zavarovanje na doživetje ali določen čas, osiguranje rente, štipendije i. t. d.

2.) **K d o p r i s p e v a** v blagajno, iz katere vršijo izplačila? Tudi tu ni razlike. Vsi zavarovanci-člani plačujejo za vse člane. Mlajši plačujejo za starejše, včasih pa tudi starejši za mlajše.

3.) **K a j j e c e n e j š e?** To bo nas najbolj zanimalo. Teoretično tudi v tem pogledu ne bi smelo biti nobene razlike med podpornim društvom in zavarovalnico, ker niti prva niti druga za isto ceno ne more nuditi ob ostalih enakih pogojih različne podpore oziroma izplačila. Podporno društvo ne more izdati za podpore več denarja, nego ga prejme. To velja tudi za zavarovalnice, ki ne delajo z dobičkom, t. j. za zavarovalnice na združni osnovi.

V praksi je pa stvar nekoliko drugačna. So podporna društva in podporne akcije, ki so mnogo cenejše kot zavarovalnice; ali cenejše so samo

za nekatere, za tiste, ki pravočasno — umrejo. Prav draga pa so za tiste, ki pridejo na vrsto šele takrat, ko društvo že hira; in za tiste, ki niso vzdržali s plačevanjem in jih je društvo črtalo iz članstva, vplačan denar pa obdržalo. V resnici je zavarovalnica lahko cenejša, ker nabira denar tako pravočasno, da ima od njega dohodke na obrestih, dočim podporno društvo z obrestmi ne more računati, ker mora v praksi skoro ves ubrani denar sproti razdeliti.

4.) Mesečna premija-članarina. Pri podpornem društvu se menja po potrebi, v zavarovalnici ostane vedno enaka, izvzemši seveda gospodarske perturbacije, valutne spremembe in slično. Dalje: če si se pri zavarovalnici odločil za določen razred, veš točno, koliko boš plačeval in kaj boš dobil. Pri podpornem društvu si ne moreš izbrati niti višine mesečnega prispevka niti ne veš, kaj ti bo moglo izplačati. Zgodi se lahko, da bodo zahtevali od tebe tako članarino, da je ne boš zmogel in boš na sredi pota omagal.

5.) Višina zavarovanja-podpore. V zavarovalnici si lahko izbereš poljubni zavarovalni znesek in temu primerno premijo. Z zavarovalnico se lahko tudi dogovoriš, da ti izplača zavarovalnino po tolikih ali tolikih letih, ali določenim osebam šele po tvoji smrti. Dogovoriš se z njo tudi glede višine zneska. V vsakem primeru ti zavarovalnica jamči, da se bo točno držala sklenjenega dogovora. Pri podpornih društvih je diktirano oboje: prispevek in podpora.

Pri podpornem društvu moraš plačevati do konca, sicer te črtajo in izgubiš vse, kar si vplačal; zavarovalnica postopa drugače: vsaj del vplačanih premij ti prizna in ti jih vrne. Pri zavarovalnici lahko zvišaš ali znižaš zavarovanje, kakor ti to pač razmere narekujejo; podporno društvo tega ne more nuditi.

6.) Način kalkulacije. Zavarovalnica računa tako, da lahko izplača zavarovalnino slehernemu članu, če tudi nihče več ne pristopi. Neodvisna je od naraščaja, s katerim mora podporno društvo računati.

7.) Sigurnost. Razmerje med zavarovalnico in zavarovanci je določeno s pogodbo, ki ima pravno veljavnost. Zavarovanec lahko svoje pravice iztoži; kot član podpornega društva nima te ugodnosti.

Zavarovalnice so primorane, da kalkulirajo po sigurni metodi, ne tako podporna društva, ki smejo spreminjati višino članarine in podpore, kakor se to pač večini na občnih zborih zahoče. Recimo, da bi neko podporno društvo ne vem, po kakšnem ugodnem naključju, zbralo 10 milijonov rezerve. Ta rezerva bo — izkušnje nas učé — nekim ljudem vedno v spotiko, ki ne bodo prej mirovali, dokler je ne bodo zapravili, ne glede na to, kdo ji je zbral in komu je bila namenjena.

8.) Še nečesa ne smemo pozabiti. Solidna in reelna zavarovalnica nima samo pomena za posameznika, nego vpliva na gospodarsko življenje vsega naroda. Samo zavarovalnice so ustanove, ki imajo v rokah dolgo-

ročen in cenen kapital, ki je sposoben, da doniša med ljudstvo blagostanje. Samo s takim kapitalom se lahko izvedejo investicije in javna dela.

Popolnoma pogrešno pa bi bilo, če bi nas čitatelji ob tem članku razumeli tako, da smo v načelu proti podpornim društvom. Računati moramo, da obstoječih podpornih društev navzlic nedostatkom ne moremo kar čez noč opustiti. Tudi drugod to ni šlo. V Nemčiji na pr. so to vprašanje uredile strokovne organizacije same, deloma tudi pod pritiskom države, ki je zabranila obstoj podpornih društev, brez reelne kalkulacije. Skoro vsa taka društva so našla dobro zavetišče in zmerno likvidacijo pri zavarovalnici »Volksfürsorge« v Hamburgu, v zavodu, ki je eden največjih te vrste v Nemčiji.

GOSPODARSTVO IN TEHNIKA

Racionalizacija v gospodarstvu

Gospodarstvo se razvija že nekaj let v znamenju racionalizacije. Racionalizacija prodira v tovarne, mnoge panoge industrije, v bankarstvo, trgovino, poljedelstvo, privatno in javno upravo, v mednarodno in svetovno gospodarstvo ter sili celo v ozek okvir narodnega gospodarstva. Racionalizacija je postala odločujoči činitelj gospodarskega razvoja zadnjih let, tako, da moremo današnjo dobo narodnega gospodarstva imenovati dobo racionalizacije.

Racionalizirati pomeni opustiti stare metode, navade in postopke, ki se je po njih vršila produkcija, in vpeljati v organizacijo dela sistematične in znanstvene metode ter nadomestiti individualni delovni proces z novim, ki temelji na rezultatih podrobnega studija delitve in tehnike dela. Racionalizirati se pravi vpeljati v produkcijo tehnične in organizacijske metode, ki naj bi zmanjšale izrabo človeške sile in materiala do najnižje stopnje. Racionalizacija obsega znanstveno organizacijo dela, določitev surovin in proizvodov, poenostavljenje postopka pri produkciji ter izboljšanje transportnih in razpečevalnih metod. Metode, ki se jih poslužujejo racionalizirani obrati in ki se vpeljujejo v vse panoge produkcije, niso nove, novo je le to, da se vpeljujejo sistematično, znanstveno.

Različni so bili vzroki, ki so v zadnjih letih obrnili gospodarsko delavnost v smer racionalizacije. Svetovna vojna je ustvarila ugodne pogoje za razvoj in izvedbo idej znanstvene organizacije dela. Vojskujoče države so bile prisiljene nadoknadi pomanjkanje delovnih sil, ki jih je vojna zahtevala zase, in surovin, ki jih radi blokade niso mogle uvaževati, z izboljšanjem metod v produkciji in organizaciji dela. K temu koraku je dal pobudo gospodarski procvit USA, ki so ga te dosegle pred vojno in med njo s svojimi metodami dela v vseh panogah narodnega gospodarstva.

Razvoj tega pokreta, čigar buditelj je bil inženjer, doktor h. c. Frideric Winslow Taylor, se začne v USA že leta 1895. Taylor je prvi razstavil delo delavca v tovarni na majhne in preproste operacije in ga takorekoč atomiziral. Specializiranje delavcev je izvedel do podrobnosti, pri tem pa ni upošteval samo njihovih splošnih fizičnih lastnosti, temveč se je oziral celo na dolžine prstov in rok. Posebno pozornost je posvečal strojem in orodju. V tovarnah, kjer se vrši proces produkcije po Taylorovem sistemu, nadzirajo posebni strokovni organi in inženjerji delo in ugotavljajo čas, potreben za posamezne operacije in celo za posamezne gibe. S tem sistemom dela je dosegel Taylor neverjetne uspehe v industriji in poljedelstvu, zaradi česar so se njegove metode hitro razširile ne samo po USA, temveč so zbudile tudi pozornost Evrope.

Razvoj pokreta znanstvene organizacije dela odnosno racionalizacije se začne v Evropi že med svetovno vojno radi pomanjkanja delovnih sil in surovin. Vojna je namreč dokazala, da so armadam prav tako potrebne surovine vseh vrst kot število in junaštvo vojnih udeležencev. Da bi se to pomanjkanje nadoknadilo, se je vojna industrija začela posluževati metod taylorizma, ki je na ameriških tleh pokazal ogromen napredek v industriji in poljedelstvu. Vstop USA v vojno je pokret racionalizacije posebno dvignil radi odmeva, ki so ga povzročili ameriški primeri tehnične superiornosti. Vojaške in tehnične misije so prinesle preko morja popise o vpeljavi znanstvene organizacije dela, ki so se za njo začeli zanimati strokovnjaki, inženjerji, profesorji in specialisti za socialna vprašanja. Lahko trdimo, da je vojna v nekaterih državah racionalizacijo oživila, v drugih pa jo pospešila in da je prehod iz vojnodobnega k mirodobnemu gospodarstvu ugodno vplival na njen razvoj.

Znanstvena organizacija dela proučava probleme o fiziologiji dela, individualni in splošni psihotehniko, industrijski psihologiji, pojavih utrujenosti, izberi poklicev, različnih oblikah plač, trajanju delovnega časa, določitvi mezd v zvezi z znanstveno preiskavo akordnega dela, preiskuje metode v organizaciji vodstva in uprave industrijskih podjetij, bavi se z normiranjem surovin, z določanjem tipov proizvodov in s koncentracijo surovin v industriji in trgovini. Posebna pozornost se posveča izberi delavca za pravo mesto. Da bi se dosegli čimvečji uspehi, se nagradi delavec za izvršeno delo poleg plače tudi še s premijo, ki se izplačuje za množino in kakovost izdelanih produktov, urnost in pravilnost pri delu ter za dosežene prihranke pri surovinah, motornih silah in gorivu.

Znanstvena organizacija dela je postala pod pritiskom gospodarskih razmer in prizadevanj, da bi se radi vojne in njenih posledic omajano evropsko gospodarstvo zopet popravilo, važen činitelj novega reda narodnega gospodarstva. Z njo se bavijo v Evropi številni uradni in poluradni zavodi, ki jih vodijo večinoma inženjerji. Naloga teh zavodov je, pokazati pomen in vrednost novih metod in jih razširiti ter prilagoditi potrebam

industrije. Ti zavodi imajo več oddelkov, ki se pečajo z raznimi panogami gospodarskega življenja. V teh zavodih se nahajajo tudi poklicni posve-tovalni uradi, ki omogočajo mladim ljudem izbero poklica, ki najbolj ustreza njihovim duševnim in delovnim sposobnostim.

Strokovnjaki so kmalu spoznali, da gospodarski napredek Amerike, ki je ubrala pot racionalizacije, ograža položaj Evrope in da je za njo rešiteve, če vpelje slične metode v razpadajoče obrate in podjetja. Znanstvena organizacija dela je dosegla v kratki dobi take uspehe v produkciji, da so govorili celo o industrijski revoluciji, čeprav morda prezgodaj. Nov pokret zasluži zanimanje tudi zato, ker trdi, da nima cilja, da bi pospeševal sebičen dobiček podjetnika, temveč služi splošnosti, množicam in zboljšanju vseh članov človeške družbe. Racionalizacija predpostavlja velik napor duševnih, sil najpopolnejši razvoj centralnega vodstva in studijskega od-delka podjetja, z eno besedo možgane tovarne.

Taylorizem porablja človeško silo racionalno, postavlja vsakogar na pravo mesto in se ogiblje nepotrebnih naporov. Sposoben je povečati čustvo skupnosti med udeleženci produkcije in je zmožen izenačiti nasprotja v industriji. Racionalizacija odpravlja vse, kar napravi delo utrudljivo, od-stranja spekulacijo in pristranost, ki izvira iz osebnih ali razrednih na-sprotstev, sili k pravičnejši in utemeljeni razdelitvi dobička.

Racionalizacija je izšla iz razrednega boja med kapitalom in delom. Delavci so vsilili kapitalistom 8urni delavnih, kapitalisti so pa primorali delavce k pospešnejšemu tempu pri delu. Prejšnje priganjanje k delu, ki so ga delavci s skupnim nastopom odpravili, je razred podjetnikov nadomestil s popolnejšimi metodami. S pomočjo nove znanosti o delu pa so prišli oboji, kapitalisti in delavci, do spoznanja, da je delo mnogo več vredno in koristnejše, če se dvigne razpoloženje v delavnici s skrajšanjem delovnega časa, z odstranitvijo neproduktivnega razsipanja delovne ener-gije, če se vpeljejo delovne pavze in če se zboljšajo delovni prostori in stanovanjske razmere. V racionaliziranih podjetjih prevzamejo delovni biroji funkcije delovodjem, ki ne določajo več sposobnosti in plač. Delovni biroji skrbijo tudi, da imajo delavci surovine in orodje vedno pri rokah, čakalna doba odpade, delovna moč se izrablja brez prestanka. —ceg
(Nadaljevanje prih.)

K U H I N J A

G. Prašnikarjeva:

Nekaj za poletje

Splošna pravila za zelenjavna jedila.

Vsako zelenjavo, ki nam služi za prikuho, pripravimo lahko tudi kot juho. Zelenjavne juhe so mnogo bolj zdrave in zato bolj priporočljive kot

goveje. Kjer pa imamo zelenjavo na domačem vrtu, jo uporabljamo tudi s stališča varčnosti.

Za vsako zelenjavno juho navadno pripravimo prežganje, bodisi da vzamemo mast, maslo, ali olje in moko. Vedno pridenemo juhi sesekljanega zelenega petršilja in po okusu uporabljamo prepraženo čebulo ali večkrat tudi česen ali drobnjak. Prežganje zalijemo z vodo, v kateri se je skuhalo zelenjava. Zelenjavne juhe pripravimo lahko tudi na ta način, da zelenjavo parimo na masti, maslu ali olju; ko se zmežča, jo potresemo z moko ter zalijemo. Manj znan način zelenjavnih juh je uporaba po več vrst zelenjav za isto juho. Tako na pr. pridenemo špinačni juhi lahko: zelen grah, šparglje, karfijolo, stročji fižol, korenjček, kolerabice in prepražene gobice. Lahko zmešamo vse skupaj, ali pa vzamemo le nekatere zelenjave od navedenih. Zelo okusna sestavina zelenjav je tudi ohrovt, grah, korenjček in gobice. Tudi druge juhe izboljšamo z zelenjavami, na pr. zdrobovo, riževo, ješprenjček i. t. d.

Kar je rečeno o zelenjavnih juha, velja tudi za pripravo prikuh (krompir, rezanci, riž, cmoki niso »prikuha«, temveč »prilaga«!).

Zelenjave (razen špinače) pridenemo lahko tudi dušenemu rižu, in sicer primešamo kuhane zelenjave že zgotovljenemu rižu ter dobimo na ta način zelenjavni riž. Zelenjave pridenemo včasih mesnim, faširanim zrezkom (polpete), nadevu za telečja prsa, za jetra ali faširani mesni štruci. Poznamo pa tudi zelenjavne zrezke, narastke, pudinge, rulade, žličnike, zrezke v zelenjavni omaki i. t. d.

Zelenjavna juha. 10 dkg masla, 8 dkg moke, zelenjavna ali kostna juha, $\frac{1}{2}$ karfijole, korenina korenjčka in petršilja, $\frac{1}{4}$ korenine zelene, 1 dl zelenega graha, 2 dkg masla, čebula, zelen petršilj, 5 dkg gobic, 2 rumenjaka, 2 dcl mleka.

Iz masla in moke napravimo svetlo prežganje, ga zalijemo z juho in prevremo. Karfijolo razdelimo na male cvetke, druge zelenjave osnažimo, zrežemo na male kocke in vse skupaj skuhamo v slanem kropu. Gobe otrebimo, zrežemo tudi na male kocke in opražimo na maslu s čebulo in zelenim petršiljem vred. Nazadnje denemo vse skupaj v zalito prežganje, solimo še in popramo po okusu, prevremo in juho izboljšamo pred serviranjem z dvema rumenjaka, ki smo jih stepili v mleku. Juha potem ne sme več zavreti!

Špinačni žličniki za juho. 3 dkg masti, čebula, zelen petršilj, česen, 20 dkg špinače, 5 dkg surovega masla, 2 jajci, v mleku namočena žemlja (špinača), sol, poper, drobtine.

Žličnike napravimo tako, da prepražimo na masti sesekljano čebulo, zelen petršilj in strt česen, nakar pridenemo otrebljeno špinačo, ki jo zalijemo in parimo do mehkega. Posebej umešamo surovo maslo, pridenemo jajci in polagoma še v mleku namočeno, ožeto in pretlačeno žemljo, zmežčano

in pretlačeno ali drobno seseklano špinačo, solimo, popramo in primešamo po potrebi drobtin.

Zelenjavni zrezki. 3 žemljam porežemo skorjo, jih v mleku namočimo, ožmemo, pretlačimo in potem jih denemo v 8 dkg razbeljenega masla, pridenemo 15 dkg svežih ali 5 dkg suhih gobic, ki smo jih zrezali na kocke in prepražili na maslu, 25 dkg kuhane, ožete, sesekljan špinače, $\frac{1}{2}$ dl zelenega graha, sol, poper, 1 jajce, prepraženo čebulo, zelen petršilj in 5 dkg drobtin. Vse to dobro premešamo in potem oblikujemo iz zmesi lepe zrezke, ki jih povaljamo v 5 dkg moke, treh raztepenih jajcih in 15 dkg drobtin ter ocvremo na razbeljeni masti. Lahko jih pa tudi navadno spečemo, ne da bi jih panirali. Po okusu vzamemo lahko tudi druge zelenjave namesto navedenih.

Špinačna rulada. $\frac{1}{2}$ kg otrebljene špinače skuhamo v slanem kropu ter jo odcedimo, ožmemo in pretlačimo. Posebej napravimo prežganje iz 7 dkg masla in 7 dkg moke, zalijemo z $1\frac{1}{2}$ dl smetane ali mleka. Ko se ohladi, primešamo 4 rumenjake, sol, sneg in poper, namažemo za prst debelo na papir, pomazan z mastjo in spečemo v pečici. Potem zvrnemo na desko, odločimo papir, namažemo z nadevom, zvijemo, zrežemo na rezine, polijemo še z masleno omako in serviramo. **Nadev:** na 8 dkg masla prepražimo na liste zrezane gobice s seseklano čebulo in zelenim petršiljem vred, potresemo z žlico moke, tudi to prepražimo, malo zalijemo z mlekom, pridenemo 1 rumenjaka, soli in popra.

Maslena omaka. Iz 10 dkg masla in 8 dkg moke naredimo svetlorumeno prežganje, ki ga zalijemo z mlekom in prevremo, nakar primešamo z žlico mleka še 1 rumenjaka.

Potvorjen morski pajek. 1 kg paradižnikov, 2 deli olja, čebule, petršilj, česen, 6 jajc, poper.

Sveže paradižnike olupimo in jim odstranimo semena. Na olju prepražimo seseklano čebulo, pridenemo osnažene paradižnike ter jih pražimo, da se zmehčajo — razpasti ne smejo. Potem primešamo še drobno sesekljanega česna in ko se tudi to prepraži, raztepena jajca, sesekljan zelen petršilj, solimo, popramo in mešamo, da jajca zakrcknejo, nakar hitro serviramo. Jed izboljšamo, če pridenemo poleg jajc še možgane.

Nadevana paprika. 10 paprik, 3 dkg masti, čebula zelen petršilj, $\frac{1}{2}$ kg svinjine, 10 dkg riža, sol, 1 jajce.

Zelena sladka paprika pripravimo tako, da ji odrežemo pri peclju pokrovček, odstranimo seme ter jo denemo v mrzlo vodo vsaj pol ure. Medtem pripravimo nadev, in sicer: riž obarimo, preberemo, skuhamo v slanem kropu ter preplaknemo v mrzli vodi. Meso drobno sfaširamo in ga zmešamo z obarjenim rižem, sesekljam z drobno čebulo, ki smo jo na masti prepražili, zelenim petršiljem, jajcem in soljo. S tem nadevom nadevamo paprike, jih pokrijemo s pokrovčki, postavimo v kozico ali pekač, polijemo s paradižnikovo omako in parimo 1 uro. Omako pripravimo iz prežganja,

ki mu pridenemo paradižnikove konzerve ali zdušene pretlačene paradižnike, sladkor in sol.

Karfijolni narastek. 1 lepa karfijola, slan krop, 10 dkg surovega masla, 5 rumenjakov, 2 žemlji, 3 dl mleka, 1 dl kisle smetane, 5 dkg drobtin, 5 beljakov mast in drobtine za skledo.

Karfijolo otrebimo in skuhamo v slanem kropu. Surovo maslo umešamo penasto in polagoma pridenemo rumenjake, v mleko namočeni in pretlačeni žemlji, kisko smetano, drobtine in nazadnje trd sneg iz beljakov. Tej zmesi primešamo narahlo še cvetke karfijole in vse skupaj denemo v namazano, z drobtinami potreseno skledo za narastke ali kozico in pečemo $\frac{1}{2}$ ure v pečici ter takoj serviramo.

Nadevane kolerabe. 10 srednjevelikih kolerab. Nadev: 5 dkg masti, čebula, zelen petršilj, mesni ostanki (ali teletina in svinjina), 2 žemlji, 2 jajci, majeron, sol, kuhane kolerabice. — **O m a k a:** 5 dkg surovega masla, 4 dkg moke, juha ali mleko, sol, poper, 1 dl smetane, kolerabe.

Kolerabice olupimo, odrežemo jim pokrovčke z mladimi lističi vred. Izvotlimo jih in skuhamo v slanem kropu. Kuhane nadevamo s sledečim nadevom, pokrijemo s pokrovčki, denemo v kozico drugo poleg druge tesno, jih oblijemo z omako in parimo od mehkega.

Nadev: Na masti prepražimo čebulo, zelen petršilj ter na listke zrezane gobice. Temu pridenemo sesekljanih mesnih ostankov ali sveže sesekljane teletine in svinjine ter prepražimo. Ko se ohladi, pridenemo v mleku namočeni ožeti in pretlačeni žemlji ali kruh, majeron, kuhane izvotlene dele kolerab, jajci, solimo in popramo po okusu.

O m a k a: Iz masla ali masti in moke napravimo svetlo prežganje, zalijemo z mlekom ali juho, solimo, popramo in pridenemo kuhano pretlačeno meso kolerabic in kisko smetano.

Zelenjavni kolač: Fridati: 3 rumenjaki, 15 dkg moke, $\frac{1}{4}$ litra mleka, sol, sneg 3 beljakov, 3 dkg masti.

Nadev: 2 dl zelenega graha, 1 mala karfijola, 14 dkg korenjčka, 14 dkg stročjega fižola, 7 dkg gobic, 3 dkg masla, košček čebule, zelen petršilj, zajemalka mleka ali smetane. 10 dkg masla (masti ali 1 dl olja), 8 dkg moke, zelen petršilj, sol, poper.

Poliv: 2 dl smetane (kisle ali sladke), 2 rumenjaka. Rumenjake, mleko, sol in moko stepemo v lončku, da dobimo gladko testo, ki mu primešamo narahlo še trd sneg iz beljakov ter iz tega spečemo 6 ali več fritatov (omelet). Zelenjavo otrebimo, hitro operemo ter zrežemo karfijolo na male cvetke, korenjček, stročji fižol in gobice pa na male kocke.

Vsako zelenjavo skuhamo záse v slanem kropu; gobice pa prepražimo na maslu s čebulo vred, pridenemo sesekljan zelen petršilj ter parimo z mlekom, da se zmečajo. Vsaki odcejeni zelenjavni pridenemo nekoliko od

posebej pripravljenega prežganja, ki smo ga zalili z zelenjavno vodo, primešamo sesekljanega peteršilja ter po okusu solimo in popramo.

Ko imamo vse pripravljeno, denemo v skledo za narastke, ki smo jo z mastjo in drobtinami potresli (ali v kozico, ki jo pred serviranjem postavimo na krožnik ter ovijemo s servijeto) menjaje razgrnjen fridat in eno izmed pripravljenih prikuh, dokler nam ne zmanjka fridatov. Na vrhu naj bo fridat. Nazadnje vse skupaj polijemo s polivom, ki ga pripravimo na ta način, da razžvrkljamo rumenjaka v smetani (ali tudi v mleku). Kolač pečemo $\frac{1}{2}$ ure v neprevroči pečici. Serviramo ga najbolje s solato.

Kolač izboljšamo, ako zalijemo posamezne prikuhe z mlekom ali s smetano ter primešamo rumenjaka. Za zelenjavni kolač pa uporabljamo lahko tudi dve ali samo eno izmed zelenjav ter dobimo s tem: grahov, špi-načni, karfijolni i. t. d. narastek.

ŽENA IN DOM

V kakšni obleki naj se igrajo otroci ob vročih dneh?

Pravi odgovor nato bi bil: V nobenih! Otrok potrebuje sonca in zraka za svoj razvoj in obleka mu je ovira. Pokrijmo rastlino, da ne bo moglo sonce do nje in videli bomo, kako hitro bo začela umirati. In kdo potrebuje več sonca kakor otrok! Marsikdo ne ve, da sončni žarki nimajo učinka, če ne padajo naravnost na kožo. Pod vplivom sončnih žarkov se v krvi tvorijo vitamini, ki so otroku tako potrebni za razvoj njegovih kosti in zobovja. Na neki francoski razstavi otrok je bil izvoljen za najlepšega in najkrepkejšega otroka deček staršev, ki živijo v nudistični koloniji.

Toda pri nas so ljudje zelo občutljivi. Celo na majhnem otroku se lahko pohujšajo. Kmetijski otroci morajo radi tega nositi dolge hlače in dolga krilca. V mestih pa čedalje bolj opazamo, da ta občutljivost popušča. Otroci hodijo po ulicah ali se igrajo po vrtovih napol nagi. Na sebi imajo le kratke hlačke z naramnicami. In to je pravo oblačilo v poletnem času. Hlačke naj bodo tako kratke, kolikor je le mogoče. Blago za take hlačke mora biti precej močno, ker veliko trpi. Najbolje se obnese cefir, kreton, tobralko ali buret. Vse to se dobro pere in kuha, če je treba. Seveda je treba imeti vsaj dva para hlačk za vsakega otroka, da imamo hitro sveže pri rokah, če se zgodi nesreča.

Kakšno veliko veselje če dobi otrok z igralnimi hlačkami v živih barvah še kanglico in lopatko. Ko boste izbirali blago v združni trgovini za hlačke, oglejte si tudi igračke!

O kmetski obleki

Ko so pred leti poizkušali pri nas uvesti dečvo ali narodno nošo, so jo ženske odločno odklonile. Nekdo si je bil omislil kroj, vzorec in skoro tudi vrsto blaga in si domišljjal, da bodo ženske segle z navdušenjem po vsem tem. Tu se je pokazalo, da se moda ne da diktirati v tako ozkih mejah. Moderen kroj ženska hitro sprejme, če je lep ali ne; ne bo pa sprejela vzorca ali vrste blaga, če je ni vse zavzelo. Tu mora ženska imeti proste roke in uveljaviti sama svoj okus.

Blago za dečvo je imelo en sam vzorec: nageljček. Vplivalo je zelo monotono. Toda kroj je bil lep in zato smo si ga obdržale ter se ozrle le po drugih vzorcih in blagovih. Na mesto dečve je stopila današnja kmetska obleka ali »dirndel«. Lepa je, da lepša ne more biti. Morda je to oblačilo najlepše, kar jih je kdaj nosila ženska. Pred drugimi kroji ima še to prednost, da je večno mlada. Kako lepo je oblečena v njej stara gospa, kako graciozno mlado dekle in kako srčkano mala deklica!

Čeprav imamo za to obleko v resnici samo en kroj, imamo vendar občutek, da je vsaka drugače napravljena. Z malimi spremembami na obleki se hitro doseže ta učinek. Nekatero obleke so napravljene vse iz istega blaga: krilo, moderček in rokavčki. Druge so zopet napravljene tako, da nosijo h krilu na moderček belo bluzo in bel predpasnik. Krila, moderčki in bluze so lahko okrašeni s trakovi.

Kmetska obleka je lahko napravljena iz prav vsakega blaga. Treba nam je samo pomisliti, za kakšne prilike rabimo obleko. »Dirndel« nosimo lahko za skoro vse prilike. Na deželi jo lahko oblečemo za v cerkev ali nedeljske prireditve ali sprehode. V mestu se nosi vsak dan na ulici, izletih, prireditvah na prostem ali za v službo. Obleka, ki je napravljena vsa iz enakega blaga in ki ima temnejši ali svetlejši predpasnik, kakor pač zahteva blago, učinkuje resno in fino. Če je poleg tega še iz svile, jo lahko prištevamo med najlepše obleke.

Za kmetsko obleko prihaja v poštev za boljšo obleko: krep marokejn, karirasta svila taft, ki je v prvi vrsti namenjena za te obleke, dalje vse umetne svile, gladke in vzorčaste. Za starejše gospe je priporočljiv bombažast žoržet, ki se tako lepo valovi v gubah. Delovne obleke morajo biti iz trpežnejšega blaga; tobralko in cefir sta najprimernejša, ker se lepo pereta. V naši združni trgovini smo letos nabavili izredno veliko izbiro blaga za kmetske in druge obleke.

Tista žena ali dekle, ki ji kmetska obleka ne ugaja, se lahko obleče v poletnih dneh v krilo in bluzo. Razen kmetske obleke je v sedanji modi najmočnejše zastopana triko sportna bluzo. V združni trgovini imamo zelo lepe kariraste, črtaste ali gladke triko bluze. Če harmonirajo barve krila, bluze in pasu, vpliva tako oblačilo zaradi preprostosti zelo fino in prijetno.

Toda če hočemo biti v poletni obleki lepo oblečeni, moramo k tej imeti tudi primerne čevlje. Če je obleka lahka, morajo biti lahki tudi čevlji.

Obuvalo mora biti v skladu z obleko. K lahkim poletnim oblekam pristojajo najlepše beli ali rdeči izrezani čevlji s kolikor mogoče nizko peto. V združni trgovini imamo najmodernejše čevlje vseh vrst. Nekateri so zelo odprti, drugi zopet nekoliko bolj zaprti. Tiste ženske, ki nimajo na nogah lepo razvitih prstov ali morda celo kurja očesa na njih, naj volijo raje nekoliko bolj zaprte čevlje. K letnim čevljem nosimo kratke nogavice ali nogavice dokolenke. V prav vročih dneh pa tudi nobenih. Brez nogavic smo seveda lahko samo v izrezanih čevljih. Bele nogavice so najlepše in jih lahko nosimo k barvi vsakih čevljev.

K lahkim poletnim oblekam nam je tudi potrebno lažje perilo. Najlažje je svileno. Človek bi mislil, da je svilen perilo bogve kakšen luksuz, kar pa ni res. Vse je odvisno od tega, kako postopamo z njim. Svilen perilo se mora prati v milnih luskah in mlačni vodi. Sušiti se mora v senci in likati ne z prevročim likalnikom. Tudi se svilen perilo ne more nositi pri težkih delih, ko se telo poti in je treba perilo skuhati. Ali za izredne prilike bi morala vsaka žena imeti v svoji omari garnituro boljšega perila. Kako vse drugače se počutimo v lepšem perilu, kadar imamo na sebi boljše obleko! Kako prav nam pride, če moramo naglo odpotovati ali če zbolimo. V naši združni trgovini imamo jako lepe spalne srajce, kombineže, hlačke in moderčke. Lahko si pa tudi izberete blago in si pustite napraviti po meri v združni šivalnici.

L. Megličeva.

Z D R A V S T V O

Dr. V. A r k o, Ljubljana.

Nevrastenija

Pod imenom nevrastenija razumemo bolezen, ali bolje rečeno, bolezenske znake, iz katerih lahko sklepamo na neko oslabelost živčnega sistema. To bolezensko stanje je deloma prirojeno deloma pa se razvije šele kasneje iz drugih bolezni.

Pri prirojeni nevrasteniji razlikujemo dve vrsti obolenj, manijo in melanholijo, ki pa lahko tudi skupno nastopata.

Manijo bi lahko najbolje označil kot bolno razdraženost, ki se včasih javlja tudi v obliki besnosti. Pravo nasprotje od manije je melanholija, to je otožnost, otopelost. Bolniki so navadno blede, shujšani. Lasje jim ispadajo, nohti postanejo krhki in se lomijo, skratka, izgledajo pobiti kot ljudje, ki jih nekaj teži. Vse njihove kretnje so počasne, boječe. Tem znakom se pridruži glavobol, ki nastopa večinoma v napadih, zlasti po raznih duševnih razburjenjih. Bolniki označujejo ta glavobol kot nekako topo bolečino, ki je pogosto lokalizirana samo v določenih delih glave, n. pr. v čelu. Nadaljnji znak melanholije so motnje v ožilju. Med te motnje

spada močno bitje srca in žil, neugoden pritisk v prsih in pa občutek, da so okončine zdaj hladne, kmalu nato vroče i. t. d. Tudi motnje v prebavi, to je pomanjkanje apetita in zaprtje kažejo na melanholijo. Pri ženskah se pojavlja tudi neredno mesečno perilo.

Pridobljena nevrastenija nastane, kot že omenjeno, na podlagi raznih bolezni, od katerih naj navedem influenco, tifus, zastrupljenje s svincem, kronični revmatizem, močne izgube krvi (pri porodu). V današnjih časih prihaja zlasti v poštev telesna in duševna izčrpanost vsled preobilice dela, močna razburjenja in poklicna nespečnost, to je v poklicih, kje je treba opravljati nočno službo.

Znaki so zelo različni in se pri raznih primerih menjajo. Navadno se bolniki počutijo telesno in duševno silno utrujene, tako da so nesposobni opravljati tudi najnavadnejša dela svojega poklica. So raztreseni in ne morejo slediti pogovoru; če pa govore sami, skačejo neprenehoma od predmeta na predmet. Značilna je nadalje pozabljivost, bolna vzdraženost in občutljivost. Vsako besedo in kretnjo jemljejo bolniki za zlo in so, kot pravimo, osebni in malenkostni. Pri vsem tem so ti bolniki zelo boječi, kar kažejo v obnašanju in kretnjah. Venomer se boje, da ne pridejo s komerkoli v konflikt. Nemirni so in si dajo vedno kaj opraviti. Vkljub temu, da so zelo potrebni spanja, ne spe dobro. Zelo pogosto čutijo neodrejene bolečine v mišicah in so nesposobni za vsak večji telesni napor. Razen tega jih muči glavobol, pomanjkanje apetita, zaradi česar zelo hujšajo. Prebava tudi sicer ni v redu. Trpe na zaprtju in vetrovih. Pri moških opazamo zmanjšano potenco. Pri opisanih znakih seveda ne smemo takoj misliti na nevrastenijo. Upoštevati moramo tudi razne druge bolezni, ki potekajo slično, n. pr. začetni stadij poapnenenja žil, čiste duševne bolezni, sifilis in malokrvnost.

Pridobljena nevrastenija poteka relativno dobro, to se pravi, da se stanje polagoma zboljša, vendar nastopijo pogosto recidivi.

Zdravljenje in preprečitev prirojene nevrastenije spada v področje evgenike. Sem spada poučitev ljudstva o škodljivem vplivu alkohola na potomstvo. V tem pogledu je že opazati zboljšanje. Mlada sportna generacija že raste brez nikotina in alkohola in bomo efekt čez nekaj let lahko opazili.

Druga nič manj važna naloga je preprečitev zakona med duševno manjvrednim. Med te spadajo ne samo duševno bolni, temveč tudi psihopati, hysteriki, epileptiki, pijanci i. t. d. Neverjetno je, kako lahkomiselno postopajo taki ljudje v tem pogledu, kako pozabljajo na to, da bodo zapustili svojemu potomstvu žalostno dedščino.

Zelo važna je vzgoja neuropatičnih otrok. Hrana naj ne vsebuje ostrih začimb in naj bo zadostna. Skrbeti je treba, da otroci dovolj spijo. Od drugih mer bi omenil: zračne kopeli, umivanje z mrzlo vodo in zmerno

gojitev sporta. Zlasti je treba skrbno paziti na vzgojo otrok v šolski dobi. Otroku je treba nuditi pomoč v predmetih, za katere ne kaže posebne vneme in nadarjenosti, pri čemer morata iti šola in starši roko v roki. Izbruhe jeze, cepetanje z nogami in slično je treba takoj odpraviti, bodisi zlepa ali pa zgrda. V tem smislu je smatrati služenje pri vojakih kot zelo dobro vzgojno sredstvo. Pri izbiri poklica je gledati nato, da izberemo nevrasteničnemu otroku poklic, ki ni posebno odgovoren in ki ni naporen. Poklici, ki jih je treba opravljati ponoči ali poklici, v katerih nosi človek odgovornost za življenje drugih ljudi i. t. d., za take otroke sploh ne prihajajo v poštev.

Nevrastenikom je razen sporta (v zmerni meri) odpočitka, spremembe okolice, krepke hrane, priporočati tudi razne vodne proceditve. Kjerkoli je vzrok nevrastenije druga bolezen, na pr. malarija, je treba zdraviti seveda najprej to. Predvsem pa mora imeti bolnik zaupanje v svojega zdravnika. Ako je ta močna osebnost, bo mogel v veliki meri vplivati na bolnika, s čimer je mnogo doseženo. Kakor hitro dobi namreč bolnik zopet zaupanje v samega sebe in v svoje sposobnosti, je takorekoč že napol ozdravljen.

Nevrastenija kot posledica nezgode.

Po raznih nezgodah, pa če so tudi samo psihičnega značaja, n. pr. strah pri kaki nesreči, se zelo rada razvije nevrastenija. Pri tem je mogoče, da je nevrastenija že obstojala pred nezgodo in da se je stanje samo poslabšalo. Popolno ozdravljenje nevrastenije po nezgodi je zelo redko.

N A Š O T R O K

Otrok v predšolski dobi

V razvoju človeka ločimo različne dobe. Dobo od končanega prvega leta starosti do končanega šestega leta imenujemo predšolsko dobo. Važno je za starše, pa tudi za vse, ki imajo opravka z otroki te starosti, da poznajo v duševnem kakor v telesnem oziru vse posebnosti in spremembe, ki so značilne za to starostno dobo. Na ta način si prihranijo marsikatero nepotrebno skrb radi otroka, na drugi strani pa ga obvarujejo mnogih nevarnosti, ki grozijo njegovemu razvoju. Mladinoslovci (znanstveniki, ki raziskujejo otrokov in mladostnikov duševni in telesni razvoj) so splošnega mnenja, da je za razvoj človekovega značaja najvažnejša doba do 5. leta starosti.

Najprej si oglejmo, kako je z razvojem telesa otroka v predšolski dobi. Proti koncu prvega leta se je otrok že toliko razvil, da more za silo stati, včasih tudi prosto, večinoma pa se drži za stol, za rob postelje i. t. d. S tem,

da poskuša otrok stati, se polagoma spremeni drža, kar ima za posledico spremembo v rasti telesa in tudi spremembo posameznih organov. Rast telesa v dolžino postaja počasnejša, prsni koš se razvije bolj navzdol in ko otrok shodi, prične hujšati, kar je popolnoma naravno, a kljub temu povzroča materam mnogo skrbi. Ob koncu šestega leta je povprečen otrok visok približno 106 cm. V predšolski dobi se spremeni tudi razmerje med velikostjo glave in telesa. Pri novorojenčku meri glava normalno četrtno telesa, pri dveletnem otroku petino, a ob koncu predšolske dobe šestino. Štvalo dihljajev postane manjše kakor v prvem letu starosti in tudi število srčnih utripov pada in se približa normali odraslega človeka.

Mlečno zobovje se polagoma spopolnjuje in postane v tretjem letu popolno. Ob koncu predšolske dobe pa prične mlečno zobovje polagoma izpadati in razvija se stalno zobovje. To bi bile nekatere glavne telesne spremembe predšolskega otroka.

Kako je z razvojem drugih zmožnosti otroka v tej dobi? Najvažnejša med vsemi je govor, ki se oblikuje prav v tej starosti. Preden se otrok nauči govoriti, mora dovršiti dva različna razvojna odseka razvoja, in sicer:

1. mora glasove človeškega govora posnemati in razumevati; 2. mora vse glasove, ki jih sliši, z lastnimi govorili izraziti. Sprva proizvaja otrok vsemogoče glasove, pozneje pa najrajši tiste, ki jih sliši od odraslih. Prvo izražanje obstoji navadno iz ponavljanja posameznih zlogov n. pr. la-la, ma-ma, ta-ta, i. t. d. Besedni zaklad je pri otroku zelo majhen, a posamezne besede imajo pri njem mnogo pomenov, n. pr. »mama« mu pomeni lahko »pridi sem«, »lačen sem«, »rad bi šel k mami« i. t. d. Posamezna beseda mu lahko pomeni torej že cel stavek. Pri razvoju otrokovega govora starejši mnogo grešijo s tem, da govore ž njim v takozvanem otroškem jeziku (»leku« namesto »rekel«), kar razvoj govora zelo ovira, ker se mora pozneje otrok teh besed zopet pravilno učiti in ima tako dvojno delo. Govori z otrokom, kar se tiče izgovorjave besed, tako kakor z odraslim! Pri govoru se v tej dobi lahko pojavijo tudi razne napake, na pr. jecljanje. To povzroča često prehitro govor na prvi in premajhna zmožnost enako hitro tvoriti besede in glasove na drugi strani. Jecljanje je tudi nalezljivo, zato moramo paziti, da otrok ni preveč v stiku z osebami, ki jecljajo. Moških otrok jeclja navadno več kakor ženskih.

Ko si otrok prisvoji prve zmožnosti govora, prične povpraševati po predmetih svoje okolice, po vzrokih, kako so nastali in čemu so takšni, n. pr.: »zakaj je trava zelena?«. Vsa ta mnogoštevilna vprašanja so dvojna. Prva so »imenska«, ko otrok sprašuje samo za ime določenega predmeta, n. pr.: »kaj je to?«. Druga so vzročna in kakovostna, n. pr.: »kdo je naredil skledo« in »kakšna je čarovnica?«. Imenska vprašanja širijo otrokov besedni zaklad, z vzročnimi vprašanji si pa hoče razložiti postanek pojavov, ki jih vidi, ali lastnost pojavov, ki jih še ni videl. S temi vprašanji

se širi otrokova iskušnja in uri spomin ter mišljenje. Otrokovim vprašanjem se ne odteguj!

Ne smemo pa v tej zvezi pozabiti, da otrok često vprašuje radi tega, ker postane s tem središče pozornosti, to je, radi uveljavljanja samega sebe.

—t.

(Dalje prih.)

IZ NAŠE ZGODOVINE

Janko Sotošek:

Velika Karantanija in njene krajine

Po prihodu Madžarov v Panonsko kotlino preneha nemška nadoblast skoro v vseh slovenskih pokrajinah. Zaščiteni lega v gorah je ubranila pred madžarsko invazijo le osrednjo slovensko deželo Karantanijo. Da pa je lažje izdržala madžarski pritisk, se je tesno navezala na Bavarsko. S tem je izgubila svojo prejšnjo samostojnost in postala stranska dežela Bavarske.

Bavarci so vodili od srede 10. stol. ofenzivo proti Madžarom. Potreba močne državne brambe proti njim je imela za posledico, da je nemški cesar Oton I. podelil bavarskemu vojvodi Veronsko krajino, Furlanijo in Istro. S tem je bila ustvarjena ob vhodu na Balkan in v Italijo pod bavarskim vodstvom velika skupina deželá, katera je imela nalogo braniti jugovzhodni del Nemčije pred nevarnostmi od juga in vzhoda.

Po odločilni zmagi nad Madžari je Oton I. obnovil Vzhodno Krajinu, ki jo je bil ustanovil Karol Veliki na ozemlju, ki ga je vzel Obrom. Razprostirala se je v glavnem južno od Donave med Anižo in Dunajskim lesom. Oton II. jo je izročil nemški velikaški rodbini Babenberžanov, ki so razširili njene meje na vzhodu do reke Leithe. Ostale slovenske pokrajine so bile združene v Karantaniji in predstavljajo po obsegu veliko ozemlje, ki ga moremo imenovati Velika Karantanija.

Izprva je bila novo povečana Karantanija še združena z vojvodino Bavarsko in podložna istemu vladarju. Prvi ji je načeloval vojvoda Henrik I., brat cesarja Otona I. Po njegovi smrti mu je sledil sin Henrik II. Prepirljivec. Ker je bil ta še mladoleten, je imela prvo besedo v deželi njegova energična mati Judita, ki se je hotela osvoboditi osrednje oblasti. Podpiral jo je Abraham, škof iz bavarskega Freisinga. To je bilo vzrok, da je vpliv freisinske cerkve vedno bolj naraščal. Pridobila si je velika posestva na Koroškem, zlasti okoli Vrbskega jezera. Škof Abraham, ki je bil v resnici nasproten cesarju Otonu II., ga je vendar znal pridobiti, da je podelil freisinški cerkvi Sorško polje, okolico Škofje Loke, Selško dolino in večji del Poljanske doline.

Vladar je na radodaren način ustrezal željam Henrika II. in škofa Abrahama. Ta dva pa sta kovala zaroto proti njemu. Henrik II. se je namreč hotel z Abrahamovo pomočjo politično osamosvojiti. Pridobil je na svojo stran češkega vojvodo Boleslava in poljskega kneza Mieczysława. Toda cesar ga je prehitel. Za kazen ga je odstavil in poslal s škofom Abrahamom vred v pregnanstvo.

Oton II. je uvidel, da je za državo nevarno, ako ima en sam knez preveliko oblast v svojih rokah. Zato je l. 976. odcepil Karantanijo od Bavarske in jo povzdignil v samostojno vojvodino, ki je bila podrejena neposredno cesarju. Vladali so ji razni nemški vojvode, ki so često stremeli po neodvisnosti, zato so se zelo pogostoma menjavali in se ni mogla nobena rodovina dolgo vzdržati v deželi.

Med upornimi vojvodi najbolj znan je Adalbert iz rodu Eppensteinov, ki se je uprl v prvi polovici 11. stol. Zvezal se je celo s Hrvati in Madžari. Toda veleizdajniški pokret je bil kmalu udušen in Adalbert je izgubil vojvodstvo.

Razen čestega menjavanja vojvod je slabilo Veliko Karantanijo cepljenje v posamezne krajinine in grofije, katerih oblastniki, mejni grofje in grofje imenovani, so postajali vedno bolj neodvisni od vojvod. Jedro velike državne skupine, ki jo je ustvaril cesar Oton I., je bila starodavna Karantanija. Obsegala je poleg sedanje Koroške še Pustriško dolino na Tirolskem in del Gornje Štajerske. Okoli tega središča pa so se v obrambo države vrstile mejne krajinine, ki so bile vojaško urejene in zavarovane in bile spočetka tudi v ozki zvezi s staro Karantanijo.

Na vzhodu od prave Koroške je nastala Karantanska krajina, ki se zove tako, ker je bila ustanovljena radi tega, da bi ščitila predvsem ožjo Karantanijo ali Koroško. Obsegala je gornjo in srednjo Štajersko. V sredi 11. stoletja jo dobe bavarski Traungavci, ki so imeli bogata posestva v zgornjeavstrijskem Traungavu. Do takrat je bilo njihovo središče v gradu Stira (Steyr) ob Aniži in odtod je prešlo ime na Krajino, ki so jo dobili v upravo: Stiria — Steiermark — Štajerska (marka).

Južno od Mure se je širila do črte Konjiška gora—Boč—Donačka gora Podravska Krajina, ki so jo podedovali sredi 12. stoletja štajerski Traungavci. Vez med Karantanijo in Štajersko je bila vedno rahlejša in je popolnoma prejenjala, ko je cesar Friderik I. l. 1180. mejno grofijo Štajersko povzdignil v samostojno vojvodino. Par let kasneje pa so po izumrtju Traungavcev nasledili njihove dežele Babenberžani, vojvode v Vzhodni Krajini. Vzhodna meja Štajerske proti Madžarski ni Slavoniji se je formirala šele v začetku 13. stoletja iz obmejnega pasu v stalno mejno črto po ostrih bojih z Madžari.

Dalje proti jugu se je razprostirala Savinjska Krajina, ki je segala na zahod v povirje Savinje, na vzhodu jo je omejevala reka Sotla,

na jugu pa ji je pripadala še grosupeljska okolica, zgornja Krka in Suha Krajina. Prvotna vzhodna meja Savinjske Krajine južno od Save je proti Hrvatski potekala ob spodnji Krki do zahodno od Št. Jerneja, nato na Gerjance in gorsko pobočje nad sosedno Belo Krajino, ki je takrat pripadala Hrvatski.

Grofovsko oblast v Savinjski Krajini so dejansko izvajali le prvi mejni grofje, ki so bili iz rodu Seliških. Vojaško osvajanje prvih dveh, Viljema I. in Viljema II., je loložilo temelje današnje meje med Slovenci in Hrvati ob Sotli. Samo slučaj je hotel, da se je ofenziva, prihajajoča iz Koroške, ustavila ob Sotli, kajti niti priroda pokrajine niti ljudski govor vzdolž Sotle ne kažeta, da bi se prav tu morala ustaviti kaka vojaška ali politična akcija.

Po smrti obeh Viljemov je blažena grofica Hema, žena Viljema I. in mati Viljema II., naklonila ozemlje Savinjske Krajine cerkvi na koroški Krki.

Kranjska je segala na vzhod do Savinjske Krajine, na jugu je potekala njena meja ob zgornji Kolpi in Snežniku tako, da je čabarski okraj spadal še h Kranjski. Na zapadu je bila meja od Snežnika do Mangarta skoraj enaka današnji jugoslovansko-italijanski državni meji. Na severu so jo omejevale Kamniške planine in Karavanke.

Ime je nastalo iz keltske Carniole in slovenske Krajine. Krajina pomenja pokrajino, zlasti pa še obmejno in je isto kot marka. Carniola je mala Carnia, za razliko od večje, ki se je razprostirala v današnji severni Furlaniji in ima ime po prebivalcih Karnih. Carniola je v poznem starem veku obsegala večji del današnje Gorenjske. Mesto Carnium se danes imenuje Kranj. Označbi za deželo in kraj sta se strnili v izraz Creina, dasi imata ena keltski, druga pa slovenski izvor. Po slovenski Krajini so začeli Nemci imenovati deželo Creina — Krain, prav tako pa tudi pomemben kraj ob sotočju Save in Kokre, kjer je od 12. stol. stal grad deželnega grofa v Kranjski (Krain-burg).

Kot druge Krajine na vzhodu je tudi Krajina ob Savi prvotno v ozkih zvezah s Koroško, kmalu pa se osamosvoji in razširi svoj obseg preko Savinjske Krajine. v drugi pol. 11. stol. je grof Ulrik iz rodu Orlamünde, ki je bil krajišnik tudi v Istri, vzel Hrvatom obmorski pas v skrajnem severnem kotu Kvarnera in razširil Kranjsko do morja.

Pokrajina ob Soči in Vipavi vse do razvodja na Julijskih Alpah in na Hrušici je spadala k mejni grofiji Furlanski. Istra je bila v 10. stol., obenem s Furlanijo in Veronsko marko, v ožjih političnih zvezah z Bavarsko in Koroško. Deželo je upravljal poseben grof.

Poseben položaj v Istri so zavzemala primorska in nekatera mesta v notranjosti, ki so obdržala avtonomno upravo in imela romansko prebivalstvo. Tržaški škofje so postali celo svetni gospodje v mestu in njegovi okolici.

Postanek krajin po zavrnitvi Madžarov nam kaže, da se je slovenska zemlja razbila v vrsto nastajajočih »dežel«, ki imajo v političnem oziru le malo skupnega. To je velikega pomena za nacionalno zgodovino Slovencev, kajti z ureditvijo krajin so ločeni Prekmurci, ki ostanejo pod Madžari, od ostalih Slovencev in je razdeljeno prebivalstvo iste krvi ob Sotli, spodnji Krki in Gorjancih med različne gospodarje. S tem je bil pripravljen postanek slovenske in hrvatske narodne skupine. V notranji zgodovini pa razbije Slovence na dežele in ustvari kasnejše Kranjce, Korošce, Štajerce i. t. d. in tako razdeli že itak maloštevilni slovenski narod v še manjše skupine. V dobi narodnega preporoda l. 1848. in kasneje so Slovenci zaman zahtevali »Zedinjeno Slovenijo«, ker to ni šlo v račun Dunaju, ovirali pa so jih pri tem celo lastni rojaki. Tako globoke sledove je pustila provincializacija slovenske zemlje, ki je še do danes nismo povsem premagali.

LEPOSLOVJE

Josip Vandot:

Stari pristan

(Nadaljevanje.)

No, le,« se je zasmejala Tonca in je bila vsa rdeča. Naglo je vstala in se hotela izmuzniti. A Samček jo je držal krepko in še preden se je utegnila prav zavesti, že jo je trikrat poljubil na ustnice, a tako močno, da jo je bolelo. Siloma se mu je iztrgala in pobegnila proti domu. A tam se je vendar še ustavila. Sicer mu je zagrozila s prstom, a Samček je vendarle zapazil, da ga gleda prav ljubeznivo in ji ni prav nič nevšečno, da jo je poljubil.

»Moja je in moja bo,« se je razveselil. Z enim samim požirkom je izpil čaj in odšel naravnost v službo. In že čez dobro uro se mu je dogodila nezgoda in ga osmešila in osramotila za vse življenje. Ko je spoznal, da je vsemu temu kriva samo ljubezen do Tonce, se je razjokal. Saj se je dobro spominjal, da je mislil nanjo vse trenutke pred hudo nesrečo. Zamahoval je kakor v sanjah s svetiljko in še malo ni pomislil, čemu zamahuje in odmahuje. Iz teh sanj ga je prebudil šele strašni šunder lomečih se voz in divje vpitje, ki se je raztegnilo okrog njega.

S krvavečim srcem se je Samček odpovedal ljubezni in Tonce. »Služba je več nego ljubezen in Tonca«, je vzdihnil bridko. »Zdaj sem za večno zaznamovan in nemara me celo iz službe spode. Pa je ljubezen vredna vsega tega? Ni in ni...«

A niso ga spodili iz službe. Kontrolor se mu je smejal naravnost v obraz, ko mu je naznanil, da je premeščen v Razborje za vratarja. Tovariši so mu čestitali in se mu še vedno smejali. Zavohali so bili njegovo ljubezen do Tonce in jo pričeli vpletati v njegovo nezgodo, dokler se ni spletla

tista vesela zgodba, ki se ji je grohotal vsak, ki jo je slišal. Samček pa je nemudoma pospravil svoje reči. Od nikogar se ni poslovil, še najmanj pa od Tonce. Izginil je ponoči in v Razborju se je oprijel nove službe s tako vnemo, da je pozabil na vse, kar je bilo v Ljubljani.

Šele čez tri leta se je domislil Tonce. Ko pa se je je domislil, je pričel razglablјati, ali je bilo prav ali ne, da jo je zapustil tako nenadoma. Vest se mu je oglašala vedno bolj in mu očitala, da je s Tonco napravil tako, kot more napraviti samo nepošten človek. Prihajalo mu je vroče, ker vest ni hotela utihniti, temveč je postajala vedno glasnejša. Samček se je krivil sam pred seboj, razmišlјal in preudarjal, dokler ni dozorel v njem prav trden sklep.

»Glej, skoro vsi moji tovariši so oženjeni,« si je govoril in pregovarjal samega sebe. »Pa glej — kljub temu se nobenemu ne zgodi v službi nesreča. Kaj, če moji trapasti nezgodi ni bila kriva ljubezen, še manj pa uboga Tonca? Na, pa sem zapravil vsa ta leta, zapravil tako, da se mi še pes lahko smeje...«

In nekega dne je stopil na vlak, da bi zbežal pred očitajočo vestjo. Peljal se je naravnost v Ljubljano. Šel je v predmestje, da poišče Brvarjevo krčmo in Tonco. Krčmo je pač našel, a našel ni več Brvarice tam in tudi ne Tonce. Že pred letom dni je Brvarica opustila krčmo in odšla iz mesta. A z njo je izginila tudi Tonca in nihče ni vedel, kam se je obrnila, niti ne nova, zgovorna krčmarica, ki mu je vedela govoriti o vsem, samo o tem ne, kar bi bil Samček rad izvedel.

Samček se je vrnil v Razborje potr in žalosten. Nikomur ni pravil o svojem obisku v mestu, še manj pa, da je iskal tam Tonco. Šel je popolnoma vase in se je prizadeval, da bi pozabil na vse, kar je bilo v mestu. Vse drugo mu je skoro šlo po sreči, samo Tonce ni mogel pozabiti, nesrečne Tonce, ki jo je zapustil tako nepošteno.

Srce mu je vztrepetalo, ko mu je Dolžan povedal, da je Tonca na Kamnu, daleč doli na Krasu. In Samček ni odnehal prej, dokler ni izvedel vse. Dolžan mu je rade volje pravil, da Tonca služi pri gospodinji, pri kateri je Dolžan stanoval ves čas, ko je služboval na Kamnu. Godi se ji dobro in ji ni nobene sile. Še vedno je čvrsta in brhka; samo preveč tiha je in včasih čudno zamišljena.

»Hm,« se je zamislil Samček in je pričel spet preudarjati kakor pred leti. Dolge tedne je omahoval in ni vedel, ali bi šel naprej ali nazaj. Doma v miznici je imel spravlјeno Toncino sliko, in to je hotel vprašati za svet. Če jo potegne iz miznice z zaprtimi očmi tako, da bo zagledal njen obraz, ko spet odpre oči, pojde pa napravi tako, kot zahteva njegova vest. Če pa ne zagleda njenega obraza, no pa ne pojde in bo svojo vest potolažil s tem, da usoda ni hotela tega, kar mu očita.

Trdo je mižal, ko je odpiral miznico. S tresočo se roko je segel v predal, prijel sliko in jo naglo potegnul iz miznice. Pogledal je in se zasmejal. S

slike se mu je nasmihala Tonca s svojimi velikimi očmi in nakodranimi lasmi. Samček se še sam ni zavedel, da jo je pričel božati z raskavimi prsti po licih in govoriti besede, ki jih še sam ni razumel. A naposled se je vendarle zavedel, da je preetročji. Potisnil je sliko nazaj v miznico ter odšel naravnost k postajnemu načelniku, da ga poprosi za dva dni dopusta.

Že pol ure pred odhodom polnočnega vlaka je stal v prometni pisarni. Bil je ves v črno oblečen, gladko počesan in obrit. Širokokrajni črni klobuk je vrtel v roki in se zadovoljno smehljal Dolžanu, ki ga je gledal ves začuden.

»No, pa je le prišel čas,« je rekel Blažek s svojim zategnjenim glasom. »Stari je sicer brundal, a me je le spustil za dva dni. Gospod Dolžan, ali naj koga pozdravim na Kamnu?«

»Kaj na Kamen se peljete?« se je zavzel Dolžan. »Pa vendar ne snubit? Hej, Blažek! Pri vas gre pa kaj hitro!«

»Vraga hitro,« je odvrnil Samček prav polagoma. »Sam ne vem, koliko let se že plete ta nevšečna zgodba. Čas je, da je je že enkrat konec... Samo nerodno mi bo, kako naj pridem do Tonce, ker njene gospodinje prav nič ne poznam. Kar tako vlomiti v njeno hišo pa tudi nočem. Nerodno bi mi bilo...«

No, Dolžan mu je hitro pomagal iz zadrege. Napisal je kratko pismo svoji prejšnji gospodinji na Kamnu in v njem priporočil Samčka. Ta ga je gledal od strani in se muzal. Toda nenadoma se je prijel za glavo in zaklel pridušeno. Segel je v žep in izvlekel iz njega rožno pisemce.

»Pismo za pismo,« se je posmejal. »Glejte, skoro bi bil pozabil. Gospodična Tilda mi ga je izročila popoldne, ko sem bil v Šmarju pri krojaču. Prav vesel sem, da se vam morem za pismo zahvaliti s pismom.«

Zadovoljno je spravil pisanje v žep in odšel iz pisarne. Dolžan je prerezal ovitek in se zastrmel v lično in drobno pisano pisemce. Učiteljica Tilda ga je lepo pozdravljala in ga za soboto popoldne vabila v Šmarje, da se kaj pomenita.

»Kaj naj pomeni vse to?« je zmajeval z glavo. S Tildo je bil skupaj samo trikrat in iz njenega obnašanja je lahko razbral, da se ne zanima zanj kdo ve kako. Čemu ga vabi zdaj k sebi? Saj je prišla komaj s počitnic, kjer se nanj gotovo ni spomnila niti enkrat; a kako da se ga je spomnila danes, ko ji k temu ni dal niti najmanjšega povoda? Čudno se je Dolžanu zdelo vse to, a vendar je bil vesel, da se ga je spomnila in ga povabila k sebi. Saj bi že tako rad videl njene globoke, umetniške oči in se zatopil v melodije, ki so tako čudovito vrele izpod njenih prstov in opajale misli s silno toploto, ki si je Dolžan ni znal razložiti.

»Pojdem — pa še kako rad!« je rekel glasno, a se je skoro ustrašil lastnega glasu. Naglo je vstal, odprl okence pri blagajni in pričel prodajati vozne listke. Vlak je že vozil v postajo, ko je odpravil zadnjega potnika. Naglo je pograbil svetilko in odhitel ven med tirnice. Toda vlak je imel

samo minuto postanka in je odbrzel v tiho noč, ki se je kopala v bogati mesečini in toplém miru. Dolžan se je vrnil v pisarno in naglo opravil vse, kar je bilo treba opraviti za vlakom. Nato se je naslonil ob brzojavno mizo in se zatopil v svoje misli. Tihota se je razpredala zunaj postaje in v postaji sami. Samo reléji so neprestano žlobudrali s prikritim glasom, kakor da hočejo zapeti skupno, ubrano pesem, a se ne morejo združiti, ker nehote preHITEVAJO drug drugega.

Dolžan je iz žepa izvlekel Tildino pisemce in se spet zagledal vanj. Ženska pisava, ki pa je bila v svojih potezah neverjetno skladna. Posamezne črke so bile čudovito zaokrožene, in so že same kazale, da jih je pisala ženska, ki ima bogat umetniški čut. Skozi te črke je videl njene oči, njen obraz in njeno ponosno postavo, ki je človeka zajemala s svojo mamljivo, v skriven čar ovito prelestjo. In Dolžan se je čudil, da to dekle še vedno samotari in je še ni nihče odvedel v svoj visoki, od bogastva bleščeči dom. Iz njenega pisemca je dehtelo nekaj sladkega in vabljivega, da bi ga bil poljubil, ako bi ga ne bilo sram.

A po polnoči je prihajal prav do jutra vlak za vlakom in Dolžan se je moral siloma iztrgati iz prijetnih sanjarij. Čas je mineval, za griči se je pričelo že svitati. Dva brzovlaka sta še šinila skozi postajo in že se je razlilo solnce po dolini. Dolžan si je umil obraz z mrzlo vodo in se pripravil, da uredi vse za oddajo službe. Tedaj pa mu je nehote šinila v glavo misel, da se vso noč Rezike ni spomnil niti enkrat.

»Čudna reč — prokleta!« je zagodrnjal in jezno potegnil iz miznice seznam voznih listkov, da sestavi predajo potniške blagajne...

Ko je stopil v kuhinjo »Starega pristana«, je zagledal za mizo neznanega gospoda, ki se je živahno razgovarjal z gospodinjo. Že se je hotel umakniti v gostilniško sobo, da tam použije svoj zajtrk. A gospodinja ga je poklicala in ga predstavila. Tujec je bil notar Lovrenc Potokar, brat pokojnega gospodarja »Starega pristana«. Bil je majhen, čokat mož z gladko obritim obrazom, ki prav nič ni spominjal na pokojnika. Oči so mu gledale skozi zlate naočnike ostro in prodirljivo in vse njegove kretnje so kaj razločno kazale, da je gospod notar nenavadno odločen in preudaren človek.

»Veseli me, veseli,« je rekel. »Svakinja mi je že pravila o vas. Vrl človek ste, gospod Dolžan! Torej pomagati mi hočete? Prav, prav. — Kdaj pa utegnete?«

»Takoj po kosilu sem vam na razpolago, gospod notar,« je odvrnil Dolžan. »Malo se moram še prespati.«

»Prav, prav — jako mi boste ustregli,« mu je pokimal notar in se spet zaglobil v popisani papir, ki je ležal pred njim razprostrt po mizi. Dolžan je odšel v gostilniško sobo in naglo posrebal vročo kavo. Nemudoma je stopil preko ceste in se zaklenil v svojo sobo. Toda še preden je zastrl okna, je postal za trenutek pred sliko in jo žalostno gledal.

Danes je tvoj najstrašnejši dan, dekletce,« je govoril skoro glasno. »Gorje ti je blizu, a sam Bog naj ga odvrne od tebe. Če ga odvrne, te še danes okrasim z najlepšim vencem, ker se bom veselil s teboj, ti ubogo dekletce...«

Opolde je vladala nervozna tišina po vsem »Starem pristanu«. Posli so hodili s povešeno glavo sem in tja in molčali. Molčali so tudi gostje in so hlastno povžili svoj obed in odhiteli iz gostilne. Gospodinje ni bilo v kuhinji. Stotnik Žibert je nervozno stresaval z rameni in je komaj čakal, da bo obeda konec. Notar Potokar je bil miren, a vendar ni izpregovoril nobene besede. Počakal je, da je Dolžan pokosil. Potem pa je vstal in mu rekel vljudno: »Ako vam je prav, pa pojdiva kar na delo.«

Zaprta sta se v ozko sobo na koncu veže. Dolga miza je stala tam, vsa posuta z razmetanimi papirji. Notar je pokazal Dolžanu na stol in se je vsedel njemu nasproti. Vzel je v roko papir za papirjem, ga naglo pregledal in narekoval Dolžanu vsote, ki jih je ta skrbno zapisoval. Tesno je bilo v sobici, kamor se niso mogli priplaziti niti tisti borni žarki, ki so se boječe plazili zunaj ob oknicah. Tesno pa je bilo tudi Dolžanu v srcu, saj je vedel, da z neizprosnimi, mrzlimi številkami zdajle piše usodo »Starega pristana« in njegove gospodinje.

Številke so se kopičile in ura za uro je minevala. Pregledanih papirjev je bil že velik kup in miza je bila že skoro pospravljena. Notar je še vedno narekoval. Sonce je zdrknilo proti gričem in po sobici je pričel legati mrak. Notar je položil zadnji papir na kup in si z robcem obrisal naočnike.

»Sedaj pa seštevajva,« je rekel s svojim mirnim, hladnim glasom.

Naglo sta seštelala polo za polo. Notar si je izpisal končne vsote in jih mrmraje seštel. Nato si je z roko podprl glavo in molče strmел na zadnjo vsoto, ki jo je podčrtal z rdečim svinčnikom. Obraz mu je ostal miren, le krog ustnic sta se mu nabrali dve čudni gubi.

»Gospod notar, ali stoji stvar na slabih nogah?« ga je Dolžan vprašal, ker se mu je zdelo, da notar vendarle predolgo molči.

Notar ga je pogledal skozi naočnike. »Hvala vam za pomoč, gospod Dolžan,« je odvrnil in glas se mu je tresel komaj za spoznanje. »Zdaj greste lahko na izprehod, ki ste ga pošteno zaslužili. A toliko vam povem, da te številke, ki sva jih napisala, skoro pomenijo konec »Starega pristana«. Zanj bomo le težko našli pomoč, pa naj jo še tako iščemo... Bodite tako dobri, pa mi poiščite svakinjo.«

Dolžan je odšel in je našel Potokarico v kuhinji. Bila je bleda in prepadla in na očeh se ji je poznalo, da je danes veliko jokala. Sporočil ji je notarjevo željo in odšel iz hiše. Sonce še ni bilo zašlo, temveč je stalo nepremično nad daljnimi griči in lilo rumene žarke po dolini. Dolžan je krenil po poti mimo tekstilne tovarne, kjer pa je delo že počivalo. Le tu in tam je srečal mlado delavko, ki se je zakasnila v tovarni in je zdaj

hitela proti domu. Pogledala ga je z živimi očmi, a že je povabila glavo in odbrzela nema mimo.

Zavil je v bukov gozdič, ki se je raztezal za tovarno. Od številčk mu je bilo v glavi pusto, a v srcu mu je bilo polno bridkosti. Nikoli ne bi bil verjel, da mu pojde tuja nesreča tako k srcu. Saj kaj sta mu nazadnje Potokarica in »Stari pristan«, ki ga je zadnji gospodar zavozil tako nerodno in lahkomišelnost. Pred pol leta še sanjal ni, da je Potokarica na svetu, da je bila nekoč krasno dekle in je še danes v svoji žalosti resnično lepa. A Dolžinu je bila tekom zadnjih tednov prirastla k srcu, da sam ni vedel kdaj in kako. Imel jo je rad, ker mu je ugajala kot ženska in je imela tiste lepe lastnosti, ki jih do zdaj še ni videl pri vseh ženskah, kar jih je poznal. V nji je bilo nekaj čistega, neizrečenega in zagonetnega, česar ni mogel razrešiti. In prav to je bilo, kar ga je vleklo k Potokarici, prav to in pa nesreča, ki jo je trla tako nezasluženo.

»Dekletce, zdaj je vsega konec,« je govoril sam pri sebi in nagovarjal Potokarico z »dekletcem«, kakor se jo je navadil nagovarjati v svojih mislih. »Kaj bo zdaj s teboj, deklece? Kam se obrneš in kdo te bo tolažil? Dekletce, deklece, čemu ti je bilo treba vsega tega?«

Noč je padla na dolino in Dolžan se je obrnil, da gre domov. Ko je stopil iz gozda, je zagledal pod seboj »Stari pristan«. Okna so bila razsvetljena kakor druge večere in nič ni kazalo, da je v ponosni dom zasadila črna propast svoje kremplje, zasadila tako hudo, da se je iz srca pokazala kri in so solze pomočile hladna tla. Dolžan je potisnil klobuk na oči, ko je šel mimo razsvetljenih oken, in se je obrnil v stran, ker mu je bilo hudo zaradi one, ki sedi nekje za razsvetljenim oknom in joka, ker se je nocoj razsulo njeno življenje in nemara ne bo nikoli več vstalo iz razvalin.

(Dalje prih.)

ZADRUŽNI VESTNIK

Mednarodni zadrुžni dan.

V Ljubljani so zadrugarji proslavili v soboto 4. jul. v prostorih kina »Sloge« 14. mednarodni zadrुžni dan. Proslava je bila v prvi vrsti namenjena železničarski mladini. Ob otvoritvi je zapel moški zbor glasbenega društva »Sloge« novo zadrुžno himno (kompozicija H. Svetela, besedilo ing. D. Leskovška). Po pozdravu E. Klebela, predsednika Nabavljalne zadrुge je S. Čerček v poljudnem predavanju orisal številni zbrani mladini pomen zadrुžništva, nakar je imel na-

njo še kratek nagovor mladi zadrugar Janez Bitenc. Sledil je nastop mladinskega pevskega zbora »Sloge«, ki je pod vodstvom P. Bitenca prednašal vrsto lepih pesmi, nato pa mladinski orkester pod vodstvom G. Müllerja. Slavlje se je spremenilo tako v pravi mladinski koncert. Po zaključku je bila zadrुžna mladina v prostorih železničarske menze pogoščena.

Enako prisrčno in še v večjem obsegu so praznovali dne 5. julija mednarodni zadrुžni dan v Mariboru. Tudi tu je imelo slavlje značaj mla-

dinske prireditve, ki jo je otvoril nastop šestih mladih godbenikov. Nato je član upravnega odbora tov. Artič v svojem nagovoru pojasnjeval mladini pomen združnega dne in združništva samega ter jo v toplih besedah pozival, naj tudi ona deluje po svoji moči za veliko združno idejo.

Moraus Rezika je deklamirala združno himno, godbeniki so izvajali še več glasbenih točk, nakar je bila mladina obdarovana in pogoščena.

Letovanje naših otrok v Martuljku.

Upravni odbor je obvestil člane iz krajev, ki prihajajo iz zdravstvenih ozirov v prvi vrsti v poštev, da prijavijo svoje, okrepitve potrebne otroke za letovanje v Gozdu Martuljku, kjer je zgradila naša zadruga lani upravno hišo s 30 ležišči. To je začetek naše akcije. Upamo, da bomo že letos nadaljevali svoj načrt, da se zgradi v Martuljku »Mladinski dom Kralja Aleksandra« in bo mogoče prihodnje leto sprejeti nad 100 otrok na letovanje.

Železniška družina,

stavbena in kreditna zadruga železniških uslužbencev in upokoencev drav-

ske banovine v Ljubljani, ima na ponudbo in takojšnjo prodajo v Ljubljani na Brinju 45 lepih stavbnih parcel v izmeri od 500 m² do 1000 m² ter po ceni 45 do 48 Din za kvadratni meter.

Interesenti se vljudno vabijo za nakup teh parcel z ozirom na ugodno ceno ter ugodne pogoje.

Za jesensko saditev

sadnega drevja, okrasnega grmičevja, sadik za žive meje, cvetlic-trajnic itd. naj zadrugarji javijo svojo potrebo

Železničarski splošni gospodarski zadrugi v Ljubljani, ki bo dobavljala zadrugarjem res prvovrstno blago po konkurenčnih cenah in event. tudi na obročno plačilo.

RAZPISUJEMO

mesto pomožnega pisarniškega uradnika. Pogoji so: sin železničarja, abs solvent trgovske šole, prost vojaščine. Pismene ponudbe je poslati do 1. avgusta 1936 na naslov:

Kreditna zadruga uslužbencev drž. žel. r. z. z o. z. v Ljubljani, Pražakova ulica.

★

Vsebina: Združna himna (str. 193). — Resolucija. Še o internacionalizmu (str. 196). S XV. redne skupščine Zveze v Zagrebu. Zavarovalnica ali podporno društvo? (str. 201). — Gospodarstvo in tehnika: Racionalizacija v gospodarstvu (str. 203). — Kuhinja: Nekaj za poletje (str. 205). — Gospodinjstvo: V kakšni obleki naj se igrajo otroci ob vročih dneh? (str. 209). O kmetiski obleki (str. 210). — Zdravstvo: Nevrastenija (str. 211). — Naš otrok: Otrok v predšolski dobi (str. 213). — Iz naše zgodovine: Velika Karantanija in njene Krajine (str. 215). — Leposlovje: Stari pristan (str. 218). — Združni vestnik (str. 223).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Zadugar št. 7 z 20-VII-1936.
Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic,
Ljubljana.

ZADRUŽNA BIBLIOTEKA
Zveze nabavljalnih zadrug državnih uslužbencev
— Št. 13a —

RADE BANIĆ, Beograd:

TRGOVCI IN ZADRUGE

BEOGRAD, 1936

Tiskarna „Privredni Pregled”, Stojana Protića 52. Tel. 23-943

Govoriti o temi „Trgovci in zadruge“ pomeni iz osnove analizirati vse vzroke in dejstva, ki so navajala in navajajo k pojavi in ustanavljanju nabavljajalnih zadrug. Težnja za profitom, brez ozira na to, da li konzument s svojimi skromnimi dohodki ta profit lahko prenaša ali ne, je osnovni motiv privatne trgovine. Kjer ni izgledov na profit, tam se privatna trgovina sploh ne poskuša vmešati, pa četudi bi ti posli družbi bili neobhodno potrebni. Popolnoma prirodno je, da zamenjava dobrin ni mogla ostati na tej pogrešni in nesigurni osnovi. Siromašnejši sloji so spoznali, da se dragih uslug privatnih posrednikov lahko izogonejo, a da samo oskrbovanje konzumentov lahko pravilnejše in socialnejše organizirajo z združitvijo konzumentov v nabavljajalne zadruge. Nabavljajalno zadrugarstvo je potemtakem v znatni meri plod nesocialnega delovanja privatne trgovine. Namesto da bi ta okolnost poučila trgovski stan, da privede svoje delovanje v sklad z interesi družbe in zmanjša svoje profilerske zahteve, je isti prišel do zaključka, da je za družbo koristnejše, ako preko svojih organizacij z živo besedo in tiskom, potom raznih prijav in denuncijacij blati in omalovažuje nabavljajalno zadrugarstvo in da te zadruge proglasi socialno škodljivim. Tako stališče je vse prej kot logično, a še dalje od tega, da bi bilo koristno za družbo in široke sloje konzumentov. Kri-vo je jagne, ker kali vodo!

Pri nas borba trgovcev proti nabavljajalnemu zadrugarstvu ni starega datuma, ker nabavljajalno zadrugarstvo samo ni staro. Prav karakteristično pa je, da se naši trgovci v tej borbi poslužujejo istih metod, s katerimi so se služili in se še služijo stanoovski tovariši onih dežel, v katerih vlada fašistični diktatorski režim. Opazili so namreč, da se je nekaj sličnega odigralo v Italiji, zlasti pa v Nemčiji, kjer je z eno zakonsko odredbo bilo prepovedano ustanavljanje novih nabavljajalnih zadrug, velikemu številu zadrug pa zapovedano, da v določenem roku likvidirajo. Preostale so vpregli v jarem režima. Vse to se je odigralo pod devizo: „Vsak na svoje mesto!“ Škodljiva borba trgovcev in zadrug se mora ukiniti in vsakemu od njih odrediti delokrog poslovanja. Naši trgovci to iskreno priznavajo. Njihovo glasilo „Trgovačke novine“ z dne 18. junija 1935. leta govori o akciji za

Pripomba: Povodom vse češćih napadov trgovcev na naše nabavljajalne zadruge, a posebno na rudarske zadruge, je Zveza sklicala konferenco zastopnikov teh zadrug, ki se je vršila 9. marca t. l. in na kateri je prečitano tudi to poročilo.

Uredništvo.

ustanovitev edinstvene kmetijske stranke za celo državo in domneva, da se bodo vsa gospodarska in finančna vprašanja rešavala v smislu kmetijskih zahtev. S tem v zvezi tudi pravijo: „Brez dvoma si bodo tudi nabavljalne zadruga pod okriljem vsemočne akcije za razvoj zadrugarstva, temeljito utrdile svoje pozicije. Da se bo to izvršilo na škodo trgovskega stanu, ni potrebno še posebej naglašavati in to tembolj, ker bo tudi oživitev delavskega gibanja delovala na širjenje konzumov. Stopamo v novo dobo težkih borb in potenciranega političnega življenja, v katerem bodo, imele glavno besedo široke mase in njih voditelji. Prišlo bo vsekakor do tega, da bodo stanovi in poklici, ki tvorijo manjšino, v javnem življenju ostali brez besede in njihovi interesi se ne bodo upoštevali.” Tako govorijo trgovci! Ta strah pred narodom in njegovim vplivom na vodstvo državnih poslov jasno govori, da so tudi sami trgovci uverjeni, da njihovo delovanje ni v skladu z interesi širokih narodnih slojev in se radi tega opravičeno boje, da široke narodne mase, oziroma njihovi predstavniki takšno delovanje nadalje ne bodo več tolerirali. Strah pred sodbo naroda, ki je neizbežna, je pokrenil naše trgovce na odločno borbo, da se pravočasno zabranijo in uničijo nabavljalne zadruga in na ta način diskreditira ta oblika zadrufnega dela v naši sredini, a trgovcem osigura in očuva še vnaprej dosedanji položaj.

Primeren povod, da pojačajo to akcijo, je dal našim trgovcem tudi novi načrt zakona o gospodarskih zadrugah, kateri se, kot nam je znano, že nahaja pred narodno skupščino. Od tega časa trgovci neumorno delajo na tem, da z vsemi mogočimi sredstvi (potom tiska, protestnih zborov in konferenc, preko deputacij, denuncijacij itd). pridobe javno mišljenje za sebe, merodajne faktorje pa da prepričajo o koristnosti njihovih zahtev za društvo in državne fiskalne interese. Ta borba se vodi povnaprej jasno določenem načrtu (planu). Ni težko uvideti, da sestanki trgovcev, tako v prestolnici kot v najbolj zapuščenih krajih naše države, iznašajo slične rezolucije in zahteve vedno le v cilju, da se delovanje nabavljalnih zadrug sploh zabrani, oziroma da se popolnoma izenačijo s privatnimi trgovinami v pogledu plačevanja javnih dajatev.

Pri pojašnjevanju svojih zahtev trgovci stalno ponavljajo, da nabavljalne zadruga ogrožavajo trgovski stan. Je-li to resnično? Brez dvoma, da se pri nas v zadnjem času vse bolj občuti razvoj in popolnejše delovanje nabavljalnih zadrug. Toda volumen njihovega dela v odnosu z celokupnim konzumom našega prebivalstva je še tako neznaten, da v nobenem slučaju ne bi smel biti povod tako srditim borbam. Toda obstoja neki drugi, zelo važen razlog za to borbo. Lepi poslovni uspehi in vračanje prihrankov zadrugarjem v obliki ristorna so postali vabljivi in nalezljivi primeri tudi za ostale odjemalce-konzumente. Odpri-

rajo jim oči in kažejo pot. Ustanavljajo se nove zadruge. Vsakega dne se manjša in krči krog odjemalcev, ki so voljni še vnaprej prenašati posredniški profit.

Drugi važen razlog za borbo proti nabavljalnim zadrugam državnih uslužbenecv je osiromašenje podeželskega prebivalstva in zakonska zaščita kmetov. Preostane kot najsolidnejši in najlikvidnejši odjemalec državni uslužbenec in delavec. Zadruge odvezemajo trgovcem še ta krog odjemalcev. Po logiki naših trgovcev je potrebno izkoristiti politično konjunkturo ter z zakonom zabraniti delovanje teh zadrug in zopet bo dela, prometa in profita.

Razmotrimo na kratko zahteve trgovcev, njihovih združenj, njihovih zbornic in njihovega tiska.

Prva zahteva glasi: *nabavljalne zadruge se morajo izločiti iz zakona o gospodarskih zadrugah, a njihovo delovanje naj regulira Trgovski zakon*. Razlog: nabavljalne zadruge so samo posebna vrsta trgovine. Tako trdijo trgovci. Ne čutimo potrebe, da bi se pri tej zahtevi in argumentaciji iste mnogo zadržali. Vendar pa moramo ugotoviti vsaj sledeče: nabavljalne zadruge in privatna trgovina v pogledu načel svojega delovanja, organizacije itd., nimajo popolnoma nič skupnega. *Nabavljalna zadruga ni trgovina. Ona je skupno skladišče njenih zadrugarjev, iz katerega se obskrbujejo samo in izključno člani zadruge, to je njeni solastniki*. Konzument ne ustvarja zadrugo z namenom, da zasluži na račun svojega bližnjega, nego da prihrani na svojih izdatkih. Med zaslužkom in prihrankom — je velika razlika! Šele tedaj, če bi se določeno število konzumentov združilo v tako zadrugo, ki bi nabavljala potrebščine ne samo za svoje članke, ampak tudi za druge konzumente — nečlane zadruge, bi taka zadruga padla v področje Trgovskega zakona. Zadrugarji na tako zahtevo radevolje pristanejo, ker bi sicer taka zadruga nosila samo ime „zadruga“ in bi na ta način samo blatila zadržno ime in škodila ugledu pravih zadrug.

Druga zahteva: *Zadruge se morajo v vsakem pogledu izenačiti s privatnimi trgovinami glede javnih dajatev*. Tu gredo trgovci predaleč. Logična posledica tega načela ne bi pogodila samo zadruge, temveč tudi trgovce. Poskušali bomo to objasniti in dokazati.

V prvi vrsti moramo ugotoviti to, kar se povdarja ob vsaki priliki, da je obdavčenje nabavljalnih zadrug velika krivica. Dajlje moramo ugotoviti tudi to, da je tu v vprašanju le plačevanje družbenega davka ali davka na dobiček, ker vse ostale vrste davka zadruge itak že plačujejo.

Rekli smo, da je družbeni davek — davek na dobiček. Moremo li pri zadrugi govoriti o dobičku ali zaslužku? Vsakemu je jasno, da ne moremo. *Zaslužim lahko samo na nekem drugem, a ne na samemu sebi*. Nabavljalna zadruga, kakor smo že preje

dejali, je skupno skladišče njenih članov. Zadruga nabavlja in deli blago samo svojim članom in nobenemu drugemu. Potemtakem ni dobička in torej tudi ne podlage za obdavčenje zadrugs to vrsto davka. Trgovci trdijo, da zadruga trgujejo z blagom. Je-li to trgovina? Odgovor na to vprašanje najdemo v odgovornosti zadrugarjev za poslovanje zadruga. Ako nekdo kupi blago pri trgovcu in plača to blago, njega nadaljna usoda dotične trgovine ne briga več. Trgovec lahko pride v konkurz, a njegov odjemalec nima nikakršne odgovornosti. Slična je stvar v nasprotnem slučaju. Trgovec je pri odjemalcu napravil bajne dobičke, ali odjemalec do njih nima prav nikakršne pravice. V zadrugi je čisto drugače. Član — odjemalec zadruga jamči za izgubo, a zato prejema tudi delež prihranka. Kaj to pomeni? *To pomeni, da v zadrugi sploh ne obstoja prodajna cena. O prodajni ceni ne moremo govoriti, ako se od kupca — zadrugarja naknadno lahko zahteva doplačilo, če je ob priliki nakupa plačal za blago premalo, ali če isti lahko zahteva povračilo v slučaju da je pri nakupu blaga plačal preveč.* To torej ni prodajna cena v trgovskem smislu. To je obračunska cena, bazirana na približni kalkulaciji režijskih in drugih stroškov, kar pomeni, da vsak solastnik nosi določen del teh stroškov.

Navadno se pravi: zadruga je imela toliko in toliko prometa. To ni promet v trgovskem smislu. Tu lahko govorimo samo o količini preko zadruga nabavljenih in podeljenih dobrin konzumentom — zadrugarjem.

Trgovci trdijo nadalje, da zadruga poslujejo z velikimi presežki in da se ti presežki v ničemer ne razlikujejo od njihovega zaslužka. Na to trditev smo v glavnem že odgovorili. Hočemo naglasiti samo še to, da se ostanek prihranka po podeljenem povračilu (ristornu) dodeli raznim skladom, ki tudi nadalje služijo združenim konzumentom, a v nobenem slučaju se med iste ne morejo razdeliti. *Na ta način se ustvarja najstabilnejši narodni kapital, ki večno ostane na grudi, na kateri je zrastel.* S trgovskim profitom stoji stvar čisto drugače. Trgovec je zaslužil obskrbujoč drugega, a ne sebe. Ta zaslužek v celoti pripada njemu. Niso redki slučajji, da se ta zaslužek skriva v sefih inozemskih bank.

Še eden važen moment moramo imeti pred očmi, ki ga moramo ob vsaki priliki naglasiti, kadar govorimo o obdavčenju zadruga. Po obstoječem družbenem in pravnem prepričanju *vsak konzument lahko kupuje kjer in karkoli hoče.* V tem pogledu je popolnoma svoboden in ni dolžan, da plača davek ali druge dajatve. *Po kateri logiki bi morali plačati davek oni konzumenti, ki so se združili, da skupno nabavijo svoje potrebščine in tempotom prihranijo na prevoznih, režijskih in drugih stroških?*

Ni torej nobenega razloga, da se nabavljalne zadruga v pogledu plačevanja javnih dajatev izenačijo s privatno trgovino.

Prav-tako ni nobenega razloga, da bi nabavljalne zadruge reguliral Trgovski zakon. Zlonamerno generaliziranje osamljenih slučajev pogrešnega delovanja, če isti sploh obstojajo, ne more služiti kot argument tako dalekosežni zahtevi. Delovanje zadrug se vrši po pozitivnih zakonih. Razni državni organi, v katere moramo imeti zaupanje, so dolžni skrbeti, da se ti zakoni spoštujejo. Kaznuje se lahko samo krivec, a ne širši krog, ki s krivcem, oziroma njegovim delom, ni v nobeni zvezi. To je edina pravilna pot. Ta princip velja za vsa področja ljudskega delovanja. Zakaj torej ne bi veljal tudi za nabavljalne zadruge?

Kljub temu so pri nas šli preko vseh teh principov. Z Zakonom o spremembah in dopolnilih zakona o neposrednih davkih z dne 18. februarja 1934. leta so postavljeni novi pogoji za oprostitev zadrug od plačanja davka na dobiček. Trgovci pravijo, da je to njihov velik uspeh. Mi jim ta uspeh priznavamo. Prvi od teh treh pogojev je: *zadruga mora posloovati samo z člani*. Zadrugarji sprejmejo ta pogoj v celoti, ker stoje na stališču, kot že rečeno: *v trenutku, ko zadruga odpre svoje prodajalne širši publiki, preide v področje privatne trgovine in samo škoduje pravemu zadrugarstvu*.

Drugi pogoj je: *zadruge ne smejo prodajati artiklov, označenih v seznamu luksuznih predmetov, na katere se plača davek na luksuz*. Tretji pogoj je: *zadruga ne sme prodajati alkoholnih pijač*. Ta dva pogoja nasprotujeta principom nabavljalnega zadrugarstva. Konzumenti ne morejo dovoliti, da jim nekdo odrejuje potrebe, rekoč: To je luksuz, a to ni. To se protivi osebni svobodi, do katere imajo vsekakor pravico tudi konzumenti. Če konzument občuti potrebo za nečim in ima sredstva, ji sme tudi zadovoljiti. Da-li sam ali združen z ostalimi, ki čutijo isto potrebo, to je za trgovce in zakonodavca popolnoma vseeno. *Potemtakem ne obstoja razlog, da se nabavljalnimi zadrugam odvzame oprostitev od davka, ako za svoje zadrugarje nabavlja tudi to blago*. Prodajo alkoholnih pijač je težko privedi v sklad z združnimi principi ali končno je to le potreba, to se zahteva, to se konzumira. Zakaj torej, da se konzumenti tudi v tem pogledu ne bi združili? Pri tem *ne smemo pozabiti, da vršijo zadruge, ki prodajajo luksuzno blago in alkoholne pijače, brez izjeme važno funkcijo regulatorja cen, in to ne samo v korist svojih članov, temveč tudi v korist ostalih konzumentov*.

Želimo li voditi borbo proti luksuzu in proti konzumiranju alkohola, potem se ta borba ne sme voditi na nekem ozkem sektorju, kajti, kakor smo rekli, volumen delovanja nabavljalnih zadrug je v primeri s celim konzumom zelo mali. *Zadrugam se mora ravno omogočiti, da prevzamejo konzumenta z vsemi njegovimi potrebami in navadami, brez izjeme, če so koristne ali škodljive*. Dolžnost zadruge je, da konzumenta odgaja in odvra-

ča od škodljivih navad. To pa bo lahko storila samo tedaj, če bo njen član.

Ob vsaki priliki moramo to povdarjati in zahtevati, da se ta dva pogoja brišeta in nabavljalnim zadrugam očuva polna svoboda, da lahko vzamejo zadovoljitev vseh potreb zadrugarjev v svoje roke. Ne moremo tako lahko preko dejstva, da so s temi pogoji nabavljalne zadruge, posebno pa zadruge državnih uslužbencev, v pogledu popolnosti obskrbovanja svojih zadrugarjev zapostavljene vsaki vaški kramariji. Proti tej krivici se moramo boriti do zmage. Ako v tem ne uspemo, se mora naša zahteva glasiti: trgovci se morajo v vsakem pogledu izenačiti z zadrugo, t. j.:

1.) da se jih z zakonom obveže, da vodijo pregledno knjigovodstvo,

2.) da se jih z zakonom obveže in prisili na javno polaganje računov in

3.) da se jih z zakonom podvrže strokovni reviziji tretje, nezainteresirane osebe ali organizacije.

V trenutku, ko bomo postavili take zahteve, smo trdno prepričani, da bodo trgovci zelo ublažili svojo borbo proti nabavljalnemu zadrugarstvu. Razloge vsi dobro poznamo. Sedaj trgovci ne vodijo knjige in ne plačujejo davek po bilanci, ki bi bila kontrolirana. Davčno podlago za trgovce določajo davčni odbori. V teh odborih pa sede večinoma „gospodarstveniki“, brez izjeme sami trgovci in obrtniki. Že sedaj se trgovci v svojem glasilu „Trgovačke novine“ borijo proti temu, da v te odbore ne zabloudi kak zadrugar. Lahko si predstavljamo, kako izgleda davčna osnova, ki jo določa tovariš tovarišu, trgovec trgovcu.

Poglejmo kako je pri drugih stanovih! Kmet ne more davkariji ničesar prikriti. Njegovo njivo, njegovo hišo, njegovo živino, celokupno njegovo imetje lahko vidi vsakdo, pa tudi davčna oblast. Isti slučaj je pri državnih uslužbencih in delavcih. Oni imajo točno odrejene dohodke. Davčna podlaga je vnaprej točno določena. Davek se razreže brez njihove navzočnosti in zadrži takoj pri izplačilu njihovega zaslužka. O prikrievanju davka tukaj ne more biti govora. Isti slučaj je tudi pri zadrugah. Zadruge javno polagajo račune, morajo voditi predpisane knjige točno in pregledno, morajo sestaviti in objaviti bilanco. *Potemtakem je davčna podlaga vedno točna, pa tudi mnogo večja kot pri trgovcih z istim prometom.* To so razlogi, radi katerih se zadruge v pogledu davčne osnove pod nobenim pogojem ne smejo izenačiti s trgovci, če se že krši princip njihove oprotitve.

Trgovci trdijo, da plačujejo multimilijonske davke, da zapuščajo milijonske dedščine in legate v verske, prosvetne in kulturne svrhe. Z druge strani, da zadruge ne dajo niti bogu božjega, niti cesarju cesarjevega. Potemtakem so trgovci soci-

jalno koristni, a zadruga socijalno škodljive. Nadalje pravijo, da so trgovci patrioti, konstruktiven in lojalen stan. To samohvalo, ki liči na cinizem, moramo prikazati v pravi luči.

Rekli smo že, kako je s stvarjo v pogledu davka. Ne bo pretirano, ako na podlagi stanja, ki smo ga prikazali, izjavimo, da je davčna morala pri trgovcih na najnižji stopnji. Kar se tiče zapuščin in legatov je točno, da so takšni slučaji obstojali in da se najdejo še danes. Ali siromašne sloje konzumentov v takih slučajih muči tole vprašanje: Kdo je na koncu koncev te zapuščine in legate dal — trgovec ali konzumenti? V nabavljalne zadruga so se združili najsiromašnejši sloji konzumentov: poljedelci, delavci, državni in samoupravni uslužbenci itd. Te zadruga jih ščitijo in podpirajo z svojim koristnim in socijalnim delovanjem. Mnenja smo, da ni potrebno apelirati na trgovce, da nam priznajo, da je kmet, državni uslužbenec ali rudniški delavec ravno toliko socijalno koristen kakor so oni. To nam bodo priznali trgovci sami. Nam pa je stvar v tem pogledu popolnoma jasna. Legati in zapuščine vojske delovnega naroda — konzumentov so daleko večje, daleko moralnejše in trajnejše od legatov, ki jih zapuščajo redki poedinci trgovskega stanu iz nakopičenega bogastva, ugrabljenega delovnemu ljudstvu, katerega živi niso utegnili porabiti. Za trgovce je mnogo boljše in mnogo oportunejše, da se ne poslužujejo takih in sličnih dokazov, ker jih prav nič ne opravičujejo.

Patriotizem, konstruktivnost itd. ni blago, s katerim se trguje. To je dolžnost vseh državljanov. Državljan, ki vrši to dolžnost radi tega nima pravice zahtevati za to neke posebne privilegije, zlasti pa ne na škodo širokih narodnih slojev.

Ne želimo se dalje upuščati v analizo raznih atributov, ki si jih trgovci prisvajajo. Naša želja je, da še enkrat naglasimo: *zahteva trgovcev, da se zadruga podvržejo odredbam Trgovskega zakona, a v pogledu javnih dajatev izenačijo s privatno trgovino, je brez vsake podlage in na škodo interesov nabavljalnega zadrugarstva, torej interesov konzumentov, to je širokih narodnih slojev.*

Dotakniti se moramo še, četudi v najkrajših potezah, gornje proti našim rudarskim zadrugam. Če pogledamo to borbo trgovcev v celoti, bomo opazili, da je ona ravno na tem terenu najsrdečejša. Sredstva za to borbo se ne izbirajo. Nasprotno, tukaj prevladuje laž in preobračanje dejstev, a vse v cilju, da bi se zadruga prisililo na likvidacijo.

Če analiziramo prigovore trgovcev na delovanje teh zadrug, bomo videli, da se opirajo na sledeče:

1) „Zadruga poslujejo z nezadrugarji“. Obstojajo državne davčne oblasti, ki so dolžne v tem pogledu nadzirati delovanje zadrug. One to tudi vrše in ugotovljeno je, da ne poslujejo z nezadrugarji. Na podlagi te ugotovitve so te zadruga oprošče-

ne davka na dobiček kot vse ostale zadruge, ki izpolnjujejo pogoje iz čl. 76 Zakona o neposrednih davkih.

2) „Zadrugam je prepovedano prodajati blago iznad režijske cene“. Ta prigovor je smešen. Do danes ne obstojajo zakonski predpisi, ki bi zadrugam zapovedovali kako morajo kalkulirati blago. To regulirajo zadružna načela in interesi zadrugarjev. Mi smo že dejali, da o prodajni ceni v zadrugi ne more biti govora, da je to samo obračunska cena. Pri tej priliki želimo naglasiti samo še to, da trgovci vede ali ne vede sekajo vajo, na kateri sedijo.

V interesu trgovcev je, da zadruga prodaja po istih cenah, ali še višjih kot oni. Če bi se tako postopalo, bi jim zadruga ne bila nevarna. Oni pa trdijo, da so njihovi interesi ogroženi. Kaj bi šele rekli, če bi zadruga prodajala blago po režijski ceni? Kdo od zadrugarjev bi v tem slučaju stopil v trgovino, da bi kaj kupil, pa bila to najmanjša stvar? Kakšno revolucijo bi izazvalo v vrstah neorganiziranih konzumentov, če bi videli ogromno razliko v cenah v zadrugi in pri trgovcih. Ne bi-li interesi trgovcev ravno tedaj bili ogroženi?

3) „Zadrugarji prodajajo blago, ki so ga kupili v zadrugi“. Tu je stvar jasna. Z blagom, nabavljenim v zadrugi, se ne sme trgovati. Zakon predpisuje zadrugi, da takšnega zadrugarja izključi. Nič ni lažje kot to, da trgovci ob vsakem konkretnem slučaju zahtevajo izključitev. Trgovci tega ne marajo storiti. Njim je potreben tak argument, da bi podkrepili lažno konstruirano nevarnost, ki jim preti od zadrug. Karakterističen je prigovor, da je zadruga v Zenici odprla *zadružno kuhinjo*, ter s tem prevzela še one maloštevilne rudniške delavce in nameščence, ki so se preje hranili v tamošnjih gostilnicah, tako da so gostiničarji privedeni na beraško palico. Kar bi oni s tem prigovorom hoteli doseči, bi pomenilo direktno prepoved vsakega zadružnega delovanja, ki je vsaj sedaj še svobodno in dovoljeno po pozitivnih zakonih naše države. S tem, da je odprla *zadružno kuhinjo*, se je zadruga poslužila samo svojega prava po Zakonu o zadrugah državnih uslužbencev in izvršila eno izmed nalog, ki jih predvidevajo njena pravila (ki so, mimogrede rečeno, osnovana na zakonu, potrjena od pristojnega okrožnega sodišča in vsakemu poznana), a kar je najvažnejše zadovoljila je bitni potrebi svojih zadrugarjev. V *zadružni kuhinji* dobi vsak zadrugar za vsega 7.50—8 dinarjev dnevno: liter bele kave, kilogram kruha, kosilo in večerjo (vedno z mesom), in to v količini, ki jo želi in more pojesti. Zdrava in obilna prehrana delavcev je na ta način popolnoma osigurana. Od tega nimajo koristi samo delavci-zadrugarji, temveč tudi država kot njihov delodajalec. Zadovoljen delavec je rentabilnejši pri delu, težje se napelje na štrajk itd. Po trgovski logiki bi morali torej zabraniti to *kuhinjo*. Zakaj ne gredo še korak dalje in zahtevajo, da se

pripravljanje hrane prepove tudi doma? Na ta način bodo najbolj ugodili gostilničarjem, očuvali jim goste in profit. Evo, kam vodi absurdnost trgovskega stališča v tem vprašanju. Če se komu ne more prepovedati, da na svojem ognjišču pripravlja hrano za sebe in svojo družino, na podlagi česa se potem zahteva prepoved, da se združi dvoje ali več družin in skupno pripravlja hrano. Korak naprej, pa bo vsakemu jasno, da se to ne more zabraniti niti večji grupi konzumentov, ki so se združili v svoji nabavljalni zadrugi. Končno, zakaj bi silili delavce k temu, da z svojimi bednimi dnevnicami zahajajo v gostilno, če se tam zahteva, da poleg kosila popije vsaj čašico vina. Kje je tu vprašanje socialnega interesa, za katerega se trgovci toliko bore?

4) „Zadruga so nastanjene v državnih poslopih“. Čemu ta prigovor, ko pa je splošno poznano, da so pred zadrugami obstojali provizorati, ki jih je vodila država v svoji režiji in ki so bili nastanjeni v državnih poslopih. Zadruga so prevzele in vršijo isto funkcijo, ki so jo vršili provizorati, s to razliko, da jo zadruga vršijo popolneje in koristneje za delavstvo in za državo. Čemu torej kaznovati zadruga? Morda samo zato, ker tako uspešno oskrbujejo delavce in rudniški upravi odvzemajo eno težko in nepotrebno skrb? Diktirajo li tudi to zahtevo neki višji socialni interesi? Je-li to v interesu državnih rudniških podjetij? Ne! Vsega tega ni! *To diktirajo osebni interesi.*

5) „Zadragam je nasprotno zakonu dovoljeno, da dolžne zneske rudarjev odtegujejo od njihovih prejemkov na rudniških blagajnah“. To vprašanje regulira delovna pogodba rudniških delavcev, katero so podpisali in odobrili vsi merodajni činitelji, ki so edini poklicani, da tolmačijo in primenjajo zakon.

6) „Zadragam je prepovedano dajati nagrado članom uprave“. Odkod trgovcem ta trditev, sam bog ve. Do danes ne obstoja tak zakon ali kakršenkoli predpis, ki bi to zabranjeval. Takšna vprašanja rešujejo organi zadruga, v prvi vrsti občni zbor zadrugarjev. Baš v teh zadrugah so kakršnekoli nagrade brez predhodnega odobrenja občnega zbora nemogoče. Pri pregledu s strani Zveze je ugotovljeno, da so te nagrade minimalne, da se določajo v skladu z zakonom in pravili zadruga. Končno, odkod trgovcem pravica, da se mešajo v ta vprašanja? Mogoče jih tudi tukaj vodijo neki višji socialni interesi?

7) „Zadruga obrestujejo deleže po višji obrestni meri, kot jo predpisuje Obrtni zakon in Zakon o neposrednih davkih“. To je smešen prigovor. Ali so trgovci slabo obveščeni, ali jim pa ne gre v račun, da bi priznali resnico. *Rudarske zadruga ne obrestujejo deleže.* Eno je točno: zadruga z vestnim delom svojih uprav in dobro organizacijo poslovanja letno prihranijo prav lepe zneske. Po osnovnem načelu nabavljalnega zadrugarstva večji del teh prihrankov vračajo svojim članom. Do danes je

na ta način vrnjeno okoli 2 milijona dinarjev. Znano je, da se ta povračila ne vrše po številu deležev, ampak sorazmerno z nakupom v zadrugi. To trgovcem tudi najbolj nagaja, ker, kot že rečeno, odpira oči tudi drugim konzumentom. Zato se poslužujejo laži in trdijo, da je to obrestovanje deležev ali z drugimi besedami razdelitev dobička, udomačena v njihovih vrstah.

Trgovci se smatrajo poklicanim, da se vmešavajo v najintimnejše odnošaje zadrug. Če bi to bile idealne in plemenite pobude, ne bi nihče nasprotoval. Delovanje zadrug je odprta knjiga, ki je na razpolago celokupni javnosti in tudi trgovcem. Njihovo vmešavanje v te odnošaje ima popolnoma drugi cilj: da vržejo kamen spotike in nezaupanja v zadrugo med zadrugarje. Njihovi prigovori se glase: da delavce s silo priganjajo v zadruge, da so v upravi zadruge samo uradniki in nameščenci itd., itd.. Spomnimo se na trditev trgovcev, da je v zadrugi vse dražje. Kdo bi potem mogel prisiliti delavce, da kupujejo v zadrugi? Vsak poizkus v tem pogledu bi izazval opravičen revolt zadrugarjev, uničil temelje zadruge, ki počiva edino in izključno na svobodni volji zadrugarjev. Trgovci ne poznajo združne ideologije, četudi bi jim zelo koristila. Trgovci ne vedo, da so se delavci, nameščenci in uradniki združili v zadrugo kot konzumenti, da so oni v zadrugi samo zadrugarji z enakimi pravicami in dolžnostmi, da volitev uprave diktirajo samo interesi zadruge, odnosno zadrugarjev kot konzumentov. Občni zbor zadrugarjev voli v upravo takšne ljudi, ki nudijo največje jamstvo, da bodo poslovanje zadruge vodili uspešno in pravilno. Ne gleda se pri volitvah na to, da li je delavec ali uradnik, katolik, musliman ali pravosлавен, Hrvat, Srb ali Slovenec itd.

8) „Zadruge uživajo velike olajšave“. O davku smo že govorili. Zadruge, ki uživajo oprostitev, jo uživajo na podlagi pozitivnega zakona naše zemlje. Zato morajo izpolnjevati pogoje. Ako jih ne bodo izpolnjevale, bodo oprostitev izgubile. Obstojajo državne davčne oblasti, ki pazijo na to. Ni na mestu, niti potrebno, da trgovci v tem pogledu kličejo na pomoč tudi zakonodajno oblast.

Zadruge so oproščene plačevanja nekih posebnih taks. Isto olajšavo uživajo tudi trgovska udruženja na podlagi § 436 Obrtnega zakona. Trgovci trde, da uživajo naše zadruge olajšavo pri prevozu blaga. To so prečitali v čl. 79 Zakona o zadrugah državnih uslužbencev, ki pa je bil ukinjen z odlokom minister-skega sveta že 1. avgusta 1934. leta. Evo, kakšne in kolike olajšave uživajo zadruge, o katerih toliko grme trgovci.

Zelo karakteristično je, da trgovci niso dosledni v svojem klevetanju nabavljajnih zadrug. Enkrat prodajajo zadruge po „navitih“, oderuških cenah, a drugič po neverjetno nizkih cenah. Udruženje trgovcev za mesto Sarajevo je obljubilo, da bo zahtevalo preiskavo, ki bi imela nalogo ugotoviti, da li zadruge

ne prodajajo mogoče ukradeno blago! Kakor jim konvenira, tako govore in pišejo.

Iz tega kratkega pregleda se vidi, da niti eden od napadov na nabavljajno zadrugarstvo s strani trgovcev, ne more odoleti svetlobi objektivne kritike. Ali oni gredo kljub temu dalje s takšnimi „razlogi“ in „argumenti“ in so uverjeni, da bodo zavarali javnost in merodajne faktorje ter uspeli v svoji težnji, da se nabavljajnim zadrugam postavijo nove omejitve, zapreke in bremena.

Bodo-li v tem uspeli, zavisi največ od samih zadrugarjev-konzumentov. Ni dvoma, da je pravica na naši strani. Zato moramo tudi mi poskušati z vsemi dovoljenimi sredstvi našo javnost točno obvestiti o pravih ciljih in svrhi nabavljajnega zadrugarstva ter ogromni koristi zadrug za organizirane kakor neorganizirane konzumente, ki so splošno najsiromašnejši sloji našega naroda.

Paralelno s to akcijo moramo pokazati še na ono drugo dejstvo, ki ga pa trgovci nikakor nočejo priznati in se ga namenoma izogibajo. Po statističnih podatkih je bilo leta 1929. v naši zemlji 124.323 trgovskih obratov, kar pomeni, da odpade na svak trgovski obrat 100 konzumentov. Pri tem treba tudi upoštevati, da se je število trgovskih obratov od takrat znatno povečalo, da v statistiki ni upoštevano veliko število vaških kramarij in da v tej statistiki niso upoštevane nabavljajne zadruge. Potemtakem odpade na poedini trgovski obrat znatno manjše število konzumentov. Če se vzame vse to v poštev, se samo od sebe postavlja vprašanje: *da li stanje naših konzumentov še vnaprej dovoljuje izdrževanje preko pol milijona prebivalcev, ki žive edino in izključno od posredniškega zaslužka? Pojavlja se vprašanje: da li je socialno, da li je v interesu širokih slojev konzumentov, da se stan posrednikov še nadalje množi, ko se temu vendar lahko izogne s pomočjo nabavljajnih zadrug v korist cele zajednice.*

Trgovci trde, da tako presojanje stvari ni pravilno, ker vodi do propasti trgovine, ki je neobhodno potrebna. Nihče ni tako naiven, da bi nasedel tej njihovi trditvi. Ni tu vprašanje propasti trgovine. Ona bo ostala še vnaprej, ali na novi, pravičnejši in socialnejši osnovi. Tudi se ne teži za uničenjem trgovcev, temveč se stremi samo za tem, da se izloči posredniški zaslužek. Človeška družba lahko živi tudi brez tega zaslužka in se bo brez njega lepše razvijala. Trgovec, ki je sposoben in ki je voljan delati, si bo našel zaslužek in kruh na drugem mestu in pri drugem poslu, ki bo družbi koristnejši. Napredek je nemogoče trajno zaustaviti. Pred pojavo železnic je obstojala cela legija kramarjev. Ko so se izgradile železnice, so izginili ali pa so se umaknili v kraje, kjer tega prometnega sredstva še ni bilo. Isti

slučaj je z avtomobilom, avijonom itd.. Ista usoda, čaka trgovce v združnem sistemu.

Pri kraju naj nam bo dovoljeno, da naše razlaganje zaključimo z besedami iz zadnje številke naše „Združne zastave“:

„Razumemo popolnoma trgovce, če se tako obupno in vsled tega nepremišljeno bore za svoj obstanek. To je njihovo pravo. Ali vse večja zavest konzumentov jim počasi izpodbija tla, in to od dne do dne vse bolj in bolj. To je neizbežna posledica pravice, ki jo imajo konzumenti, prava, da sami in svobodno skrbe za sebe. To je posledica pravice do življenja, katero jim nihče, pa tudi trgovci ne morejo vzeti. Zato nam mora biti vsak napad trgovcev in njihovih organizacij na naše zadrage samo nova in še močnejša vzpodbuda, da vstrajamo pri započetem delu in gremo odločno naprej po začrtani poti. Prav ti napadi so dokaz, da je naše prepričanje pravilno in pot, po kateri hodimo, dobra. Potrebno je samo to pot utirati še naprej, ker uspehi ne bodo izostali“.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000076500

Zadružni krojači

V zadnji številki »Zadugarja« smo sporočili članom naslove krojačev v Ljubljani, s katerimi je sklenila naša zadruga dogovore o izdelavi oblek članom.

Danes objavljamo še krojače iz Maribora in Ptuja:

Šterman Ivan, Maribor, Sodna ulica št. 32.

Granduč Alojz, Maribor, Mlinska ulica št. 1.

Erbus Jakob, Maribor, Slovenska ulica št. 28.

Zotter Rajko, Maribor, Vetrinjska ulica št. 11.

Kranjc Josip, Ptuj, Vošnjakova ulica št. 5.

Poslužujte se naših krojačev!

Zadružna menza

V prostorih ljubljanskega dvora (bivše restavracije) posluje zadružna železničarska menza. Cene hrani so sledeče: kosilo A. Din 7.—, B. Din 4.—, večerja Din 6.—.

Hrana je obilna, sveža in zdrava, zato članstvu priporočamo poset naše menze.

KRUH: Zadruga prodaja prvovrsten črn kruh (podoben dobremu kmečkemu kruhu), ki se dolgo časa ohrani svež; zato ga priporočamo članom zlasti v toplem poletnem času.

Zadruga prodaja zdrava razžagana bukova drva.

Naročila in reklamacije

Člane s proge naprošamo, da pošiljajo naročilne liste s knjižico kar v zaboju ali pa tako, da jih prejmejo istočasno z embalažo. Primeri se večkrat, da prejmemo naročila tedaj, ko je bila roba za dotično progo že odpremljena. V takih primerih bomo primorani zaračunati članom polno tovarnino. — Dalje prosimo člane, da priložijo vsaki eventualni reklamaciji, ki jo je točno pojasniti, tudi originalni račun.

Prazne steklenice

od mineralne vode (à 1.40 l) sprejemamo po ceni Din 3.— za komad, le če je bila voda kupljena pri nas. Steklenice morajo biti popolnoma čiste in opremljene z originalno etiketo.

NABAVLJALNA ZADRUGA USLUŽBENCEV DRŽ. ŽELEZNIC, r. z. z o. z. V LJUBLJANI

CENTRALA: LJUBLJANA, MASARYKOVA CESTA 17, TELEFON ŠT. 2241 IN 2248

Prodajalne: { Ljubljana: { Glav. kol., Masarykova cesta 17, telefon št. 2248
Gor. kol., Bleiweisova cesta 35, telefon št. 2641
Maribor: { Koroški kol., Frankopanska cesta 34, telefon št. 2061
Glavni. kol., Aleksandrova cesta 42, telefon št. 2825

Prodajamo samo članom.

CENIK št. 7

Obračunske cene veljavne od 20. julija 1936 naprej.

Zadruga si pridržuje pravico, objavljene cene med mesecem znižati, event. zvišati.

Na reklamacije se oziramo le
takoj ob prejemu blaga!

Mlevski izdelki

Moka Og	kg	2:80
„ Og	„	2:80
„ št. 2	„	2:60
„ št. 5	„	2:40
„ enotna	„	2:55
„ ajdova	„	4:—
„ koruzna	„	1:75
„ krmilna	„	1:60
„ ržena	„	2:50
Otrobi, koruzni	„	1:10
„ pšenični debeli	„	1:50
„ „ drobni	„	1:30
Zdrob, činkvantin	„	2:75
„ koruzni	„	2:25
„ pšenični	„	3:50

Testenine

Domače

Fidelini	kg	6:—
Krpice	„	6:—
Makaroni	„	6:—
Polži	„	6:—
Rezanci	„	6:—
Špageti	„	6:—
Zvezdice	„	6:—

Jajčne

Makaroni	kg	8:50
Polži	„	8:50

Jajčne v kartonih

Makaroni	kg	9:50
Špageti	„	9:50
Jajnine vseh vrst	„	16:50
E. B.	„	18:—

Riž

Carolina	kg	11:—
Ia	„	8:—
Ila	„	7:—

Deželni pridelki

Čebula, egiptovska	kg	4:—
„ domača	„	2:—
Čebula, pražena »Cepo«	doza	6:—
Češenj	kg	6:—
Fižol, cipro	„	4:—
„ prepeličar	„	3:75
Grah, zelen	„	12:—
Ješprenj	„	3:50
Ješprenjček	„	7:—
Kaša	„	4:—
Koruza, debela	„	1:50
„ drobna	„	1:75
Krompir	„	1:—
Leča, Ia	„	—:—
Piča za kure	„	2:—
Ptičja hrana	„	8:—

Sadje južno, sušeno in sveže

Rozine, Ia	kg	13:—
Rozine, Ila	„	10:—
Slive, suhe, bosanske	„	7:50
Dateljni	kart.	11:—
Fige, dalmatinske	kg	—:—
„ v venci	„	7:—
Lešniki, tolčeni	kg	35:—

Limone	kom.	1:—
Mak, plavi	kg	16:—
Mandeljni, Ia	kg	46:—
Mandeljni, Ila	„	30:—
Orehi, celi	„	8:—
Orehova jedra	„	26:—
Pomaranče	kom.	—:—
Rožiči, celi	kg	5:50
Rožičeva moka	„	5:50

Sladkor

Kocke	kg	15:25
Sipa, drobna	„	13:75
„ debela	„	13:85
V prahu	„	15:25
Bonboni	„	25:—
„ Fourres, Ia	„	40:—
„ „ Ila	„	30:—
Bonboniere po velikosti	kom.	—:—
Kandis	kg	23:—
Margo slad	„	44:—
Šumeča limonada	kom.	1:—

Sol

Fina	kg	4:—
Morska	„	2:75
Namizna	„	3:—

Kava

Perl	kg	58:—
Portoriko	„	76:—

Surova, Ia kg	62'—
„ „ IIa „	51'—
Viktoria „	46'—
Žgana „	71'50
„ Rio „	62'50
„ Special „	84'50
Hag, mali zav.	14'—
„ veliki „	27'—

Zitna kava

Ječmenova, slajena za- družna	10'—
Ječmenova, zadružna	7'—
Ržena, slajena, zadružna	12'—
Dr. Pirčeva „	12'—
Kneipp „	12'—
Proja kg	8'—
Žika „	14'—

Ostale kavine primesi

Cikorija Favorit kg	16'—
„ Franck „	17'—
„ kolinska „	16'50
Enrilo „	20'—
Figova kava kg	21'—
Redilna kava „	19'—

Mast

Mast Ia kg	15'—
Mast IIa kg	10'—
„ v dozah doza	85'—
Ceres, bel in rumen kg	22'—
Čajno maslo Ia „	32'—
„ „ IIa „	28'—
Kuhano maslo „	25'—

Mesni izdelki

Carsko meso kg	*
Hrenovke kom.	2'—
Jezik, goveji kg	24'—
„ svinjski „	*
Kare brez kože „	*
„ s kožo „	*
Kračje „	*
Kranjske klobase „	3'50
„ „ suhe „	—'—
Meso, prekajeno, vratina „	*
Ocvirki „	*

Plečeta, cela kg	—'—
Prsni vršci „	*
Reberca, brez kože „	*
Safalade kom.	2'—
Salama, jetrna kg	25'—
„ krakavska „	22'—
„ letna „	19'—
„ milanska „	45'—
„ mortadela „	—'—
„ navadna „	10'—
„ ogrska „	45'—
„ posebna „	20'—
„ tirolska „	21'—
Slanina, hamburška „	*
„ krušna „	*
„ papricirana „	*
„ prekajena, deb. „	*
„ soljena „	*
„ tirolska „	18'—
Svinjske glave, brez kosti „	*
Svinjski parklji „	5'50
Šunka, domača „	*
„ „ kuhana „	*
„ praška „	*
„ zvita „	*
Želodec, nadevan, kuhan „	—'—
Tlačenka „	—'—

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

Ribe — pastete

Polenovka, suha kg	23'—
Rusi kom.	—'—
Sardele, očiščene, v olju „	—50
Sard. obr. s kaper., mala doza	4'—
„ „ „ „ velika „	8'—
Sardine „	30'—
„ „	8'50
„ „	6'50
„ „	5'50
„ „	3'50
„ kom.	1'50
Slaniki „	—'—
Tunina doza	16'—
Pašteta, jetrna „	5'—
„ sardelna „	6'—
Guljaž, goveji „	7'—
Vampi „	7'—

Delikatese

Citronat kg	100'—
Naš čaj zav.	6'—
Čaj v dozah doza	28'—
„ „ zavitkih zav.	4'—
„ „ „ „	7'50

Čaj v zavitkih zav.	9'—
„ „ „ „	17'—
„ brazilski »Mateo „	3'50
„ odprti kg	120'—
Čokolada à ¼ kg tabl.	10'—
„ „ 2/10 „ „	4'50
„ „ 1/20 „ „	2'50
„ z lešniki kom.	1'—
„ „ „ 1/10 „ tabl.	6'50
„ „ „ 1/8 „ „	12'—
„ mlečna „ 1/14 „ „	5'—
„ „ „ 1/7 „ „	10'—
Drobtine kg	6'—
Gorčica „	17'—
„ koz.	6'50
Guljaž ekstrakt zav.	4'—
Jajca, štajerska, dnevna cena	
Na progo ali z loko pošiljkami jih ne moremo pošiljati.	
Juhan, mali stekl.	6'—
„ veliki „	12'—
„ na drobno dkg	1'—
„ kocke kom.	—75
Kaaba, redilna kava čok. okusa vel.zav.	14'—
Kaaba, redilna kava čok. okusa mal. „	7'—
Kakao, Ia kg	50'—
„ IIa „	40'—
Kaprni „	45'—
Keks v zavitkih zav.	6'—
„ „ „ à 1 kg „	17'—
„ na drobno kg	17'—
„ v pločev. dozah doza	24'—
Kruh črn in bel štruca	2'—
Kumarce, kozarec od 12' - do 32'	
Kvargelni kom.	—50
Kvas kg	38'—
Maggi, mali stekl.	12'—
„ srednji „	18'75
„ veliki „	31'50
„ na drobno dkg	1'60
„ kocke kom.	1'25
Marmelada, jabolčna kg	17'—
„ „ doza à 1 kg „	20'—
Marmelada, marelična „	29'—
„ „ doza à 1 kg „	30'—
Med, cvetlični „	17'—
„ ajdov „	—'—
„ cvetlični, mali kozar. kom.	10'—
„ „ vel. „ „	18'—
„ „ mali lonček „	1'50
„ „ sred. „ „	4'—
„ „ vel. „ „	7'—
Desert šnite „	1'—

Napolitanke, dolge	kom.	1'—
" " " " " " " " " "	zav.	15'—
Oblati	"	15'—
Otroški piškoti	"	15'—
Ovomaltine, mala	doza	12'—
" srednja	"	27'—
" velika	"	48'—
Paradižniki, 1/5 kg	"	4'50
" 1/2 "	"	9'—
Sir, Chalet, Ia	kom.	3'—
" " IIa	"	1'50
" " IIa	skatl.	7'—
" emendolski, Ia	kg	25'—
" Parmezan	"	80'—
" stiški	"	22'—
" trapistovski	"	20'—
" liptavski	"	25'—
Soda, jedilna	"	20'—

Pudingi in pecilni praški

Božanska jed	zav.	5'—
Ctronin prašek za puding " "	"	2'50
Čokoladne jedi	"	4'20
Čokoladna krema	"	3'50
Čokoladni prašek za puding	"	2'80
Makronin prašek za puding	"	4'20
Malinov prašek za puding " "	"	2'50
Mandeljev prašek za puding	"	2'50
Pecilni prašek	"	1'—
Pripomoček za vkuhanje	"	2'—
Rdeči zdrob	"	3'50
Rumenilo	"	1'—
Vanilijeva krema	"	3'—
Vanilijin prašek za puding " "	"	2'50
Vanilin sladkor	"	1'—
Zmes za šartelj	"	12'—

Dišave

Cimet, cel in zmlet	zav.	3'—
Ingver	"	3'—
Janež	"	2'50
Kamilce	kg	30'—
Klinčki (žbice), celi in zmleti	zav.	2'50
Korjander	"	2'50
Kumna	"	2'50
Lavorjevo listje	"	1'—
" zrnje	"	1'—
Majaron	kg	64'—
Muškatov cvet	zav.	3'—
Muškatovi orehi	kom.	—50
Paprika, huda	zav.	3'—
" sladka	"	3'—
Piment, cel in mlet	"	2'50
Poper, " " " " " " " " " "	zav.	3'—

Vanilija v šibkah	kom.	1'75
Žafran	zav.	—75

Tekočine

Kis za vlaganje	l	3'25
" nav., dvojno močni	l	3'25
" vinski	"	5'—
Olje, bučno	"	13'—
" italijansko	"	18'—
" namizno	"	12'50
" olivno	"	16'—
Francosko žganje, mala stekl.	10'—	
" " srednja " "	24'—	
" " velika " "	48'—	
Brandy, à 0'17 l	"	—'—
" " 0'35 l	"	32'—
" " 0'70 l	"	52'—
Liker, Florijan, grenki	l	42'—
" " sladki	"	42'—
" Pelinkovec	"	32'—
" razni	"	38'—
Rum Ia, à 1/2 l	stekl.	34'—
" Ia, " 1 " " " " " " " "	"	58'—
" IIa, " 1/2 " " " " " " " "	"	20'—
Esenca za liker	"	5'—
Rumova esenca	"	8'—
Žganje, borovničar, à 1/2 l " "	25'—	
" brinjevec, " 1/2 " " " " " "	19'—	
" hruševac, " 1/2 " " " " " "	19'—	
" slivovka, " 1/2 " " " " " "	19'—	
" tropinovec, " 1/2 " " " " " "	19'—	
Vino, belo, štajersko	l	12'—
" cviček	"	10'—
" belo, dalmatinsko	"	8'—
" črno, " " " " " " " " "	8'—	
" Opolo	"	8'—
" Prošek	"	20'—
" Vermut	"	26'—
Malinovec, à 1/2 l	stekl.	14'—
" odprti	kg	18'—
Malinov sok	kg	7'—
Radenska voda 14/10 l	stekl.	7'—
" " 1/2 l	"	3'50
Rogaška voda 14/10 l	"	7'—
" " Donati 1 l " " " " " " "	6'50	
Grenka voda Fr. Jožefova " " " " " " "	12'—	
" " Palma " " " " " " "	10'—	

Potrebščine za perilo

Mila

Benzit	zav.	5'—
Hubertus, sivo	kg	9'50
" navadno	"	10'50
" terpentin	"	12'50
Merima	"	12'—
Sunlight	zav.	4'—
Schicht, navadno	kg	11'50
" terpentin	"	13'—
Zlatorog, navadno	"	10'50
" terpentin " " " " " " " "	12'50	
Pralni praški		
»Ena«, milne luske	kg	28'—
»Henko« soda	zav.	3'—
Lux	"	4'50

Perion " " " " " " " " " "	zav.	4'50
Persil	"	6'—
Radion	"	5'25
Snežinka	"	4'50
»Tric« soda	"	3'—
Ženska hvata	"	2'50
Radost perla	"	2'50
Teksli	"	2'50

Druge potrebščine

Boda na pranje	kg	2'—
Lug	"	3'50
Boraks	zav.	2'50
" caraki	skatl.	5'75
Škrob rleov	"	5'—
" " " " " " " " " "	zav.	1'50
Plavilo v keskah	"	2'50
Plavilni papir	"	1'50
Pralni stroji, leseni, mali kom.	13'—	
" " " " " " " " " "	vel.	14'—
Pralni stroji, pločev. mali " "	15'—	
" " " " " " " " " "	vel.	17'—
Vrvi na perilo	15 m	Cene po kvaliteti
" " " " " " " " " "	20 "	
" " " " " " " " " "	25 "	
" " " " " " " " " "	30 "	
" " " " " " " " " "	35 "	
" " " " " " " " " "	40 "	
Obešalniki na sušenje perila	"	20'—
Štipalke na perilo	kom.	—25

Toaletni predmeti

Milo, Favorit	kom.	8'—
" Glycerin	"	5, 9
" kopalna	mali	—
" " " " " " " " " "	vel.	12'—
" Ideal	"	17'—
" Karbel	"	4'—
" mandeljano	"	6'—
" Karifa	"	10'—
" Olivia	mali	4'—
" " " " " " " " " "	vel.	7'50
" domače	"	4'—
" Ostris	"	6'—
" otroška	"	8'—
" za roke	"	4'50
" Spetek	"	10'—
" za brije Ia	"	8'—
" " " " " " " " " "	IIa	3'—
Cimean, zobna krema tuba	7'—	
Chlorodont, " " " " " " " "	"	7'—
Doromat, " " " " " " " "	"	8'50
Kalodont " " " " " " " "	"	7'—
Odol	mala stekl.	22'—
" " " " " " " " " "	sred.	35'—
" " " " " " " " " "	vel.	65'—
Olje, orehovo, pristno	"	10'—
Olje za solnjenje in masažo	"	8'—
Ustna voda Cimean	"	18'—
Kolonska voda mala " "	13'—	
" " " " " " " " " "	velika	24'—
Esenca za kolonsko vodo " "	16'—	
Krema za kožo Cimean	doza	10'—
Krema za kožo Elida nočna tuba	13'—	
Krema za kožo Elida dnevna " "	12'—	

Nivea krema	doza	10'—
Uran „	doza	10'—
Parfum	stekl.	16'—
Puder Elida	škati.	10'—
Vazelin „	doza	6'—
Šampon „	sav.	3'—

Potrebščine za čevlje

Krema, črna	mali škati.	5'—
„ „	sred.	7'—
„ „	vel.	12'—
„ rujava	„	5'—
„ rumena	„	5'—
„ bela	„	5'—
Mast za čevlje, črna	„	4'—
„ „ „ rujava	„	4'—
Belin	zav.	2'—
Olje za mazanje podplatov	stekl.	8'—
Krtače za blato	kom.	4'—
„ „ mazanje	„	1'50
„ „ svetljenje	„	12'—
Vežalke, črne, kratke	par	1'25
„ „ srednje	„	1'50
„ „ dolge	„	1'50
„ rujave, kratke	„	1'—
„ „ srednje	„	1'50
„ „ dolge	„	1'50
„ usnjene, črne	„	2'—
„ „ rujave	„	2'—

Razno

Brusači	kom.	13'—
Celofan, papir	zav.	3'50
Čistilo za parkete	mali doza	12'—
„ „ „	vel.	24'—
Črnilo	stek.	3'—
Flit	mali doza	16'—
„	vel.	29'—
„ s škropilko	kart.	51'—
„ škropilka	kom.	22'—
Grafit	„	—50
Hobby, prašek	zav.	5'—
Hranilniki	kom.	40'—
Kadilo	kg	30'—
Kladiva za meso	kom.	12'—
Kolesa moška, poniklj.	„	1400'—
„ „ pokrom.	„	1500'—
Kolesa damska, poniklj.	„	1500'—
„ „ pokrom.	„	1600'—
Krtače za obleko	„	16'—
„ „ parkete	„	27'—
„ „ ribanje	„	4'—
„ „ roke	„	2'50
„ „ „ dvostr.	„	5'—
„ „ zobe, male	„	8'—
„ „ „ velike	„	12'—
»Mali sadjar«	knjiga	5'—
»Mali vrtnar«	„	5'—
Metle, male	kom.	8'—
„ velike	„	11'50

Metlice, otroške	kom.	5'50
„ za obleko	„	6'—
„ „ posodo	„	1'50
Morska trava Ia	kg	4'—
Muholovci	kom.	0'75
Nagrobne lučke	kart.	10'—
„ „ v keram.		
lončkih	kom.	4'—
Nočne lučke	škati.	2'—
Obešalniki, mali	kom.	2'50
Olje za šivalne stroje	stekl.	4'—
Omela, bombažna	kom.	32'—
„ mala	„	12'—
„ za parkete	„	24'—
Ominol	„	2'50
Pasovi, usnjeni	„	6'—
Pasta za peči	škati.	3'—
Pešarji, srednji	kom.	4'—
„ veliki	„	4'50
Peresniki	„	1'25
Pergament papir	poša	1'—
Pesek za email posodo	zav.	1'—
„ „ „ „ „ „	„	1'50
„ „ „ „ „ „	„	2'—
„ „ alum. „ „	„	2'50
File, trioglate srednje	kom.	5'—
„ „ velike	„	5'50
„ plošnate, male	„	9'50
„ „ srednje	„	11'—
„ „ velike	„	13'—
Platnene vrečice, male	„	6'—
„ „ srednje	„	12'—
„ „ velike	„	16'—
Prašek za čiščenje oblek	zav.	10'—
„ „ „ zlata	„	3'25
„ in srebra	„	3'25
Frazne pušice	kom.	5, 10
Fredpražniki Ia	„	14'50 do 60
„ „ „ „ „ „	„	10'—
„ „ „ „ „ „	„	10'—
„ „ „ „ „ „	„	4'—
Prijatelj gospodinj (za štē- dilnik)	„	170'—
Rahljači, brez ročaja	„	12'—
„ z ročajem	„	15'—
Sidol	doza	5'50
Svitol	„	4'80
Solnice, lesene	kom.	9'—
Stručnice, male	„	6'—
„ „ srednje	„	7'—
„ „ velike	„	8'—
Sukanec, bel, črn		
št. 10—12	valj.	4'50
„ 16—36	„	3'50
„ 40—60	„	2'75
Sveče, dolge	zav.	6'—
„ „ „ „ „ „	kom.	1'10
„ „ „ „ „ „	zav.	6'—
„ „ „ „ „ „	kom.	—65
Svinčniki, navadni	„	1'50
„ „ tintni	„	3'50
Šivanke	zav.	1'50

Šmirkovo platno, belo	pola	1'50
„ „ sivo	„	2'—
Sparklet steklenice	kom.	150'—
„ „ patroni, polni	„	4'—
„ „ prazni	„	2'50
Sted Regulator obroči:		
160—220 mm	„	80'—
230—270 „	„	100'—
280—300 „	„	120'—
Sted Regulator plošče:		
18×12 col	„	150'—
21×12 „	„	160'—
24×12 „	„	170'—
Tepači, mali	„	8'—
„ srednji	„	13'—
„ veliki	„	18'—
Thermid stekl. in vložki	po vel.	
Umetno gnojilo	kg	2'—
Vim	zav.	2'50
Vžigalice	zav.	10'—
„ „ „ „ „ „	škati.	1'—
Zobotrebi	zvez.	0'25
Žlice, navadne, jedilne	kom.	3'—
„ „ kavne	„	2'—
„ alpaka, jedilne	„	13'50
„ „ desertne	„	12'—
„ „ kavne	„	7'—
„ „ jed., krom.	„	14'—
„ „ desertne „ „	„	12'75
„ „ kavne „ „	„	7'25
Vilice, navadne	„	9—13
„ alpaka	„	13'50
„ „ kromirane	„	14'—
Noži, navadni	„	10—13
„ alpaka	„	23'—
„ „ kromirani	„	23, 27
Škropilke za vrt: okrogle		
in ovalne po: 8, 11, 13, 16 1		

Kurivo

Drva, bukova, cela		
„ „ žagana		
„ mehka, v kolob.		
Premog, trboveljski, kosovec		

Po dnevni ceni

Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.

Velika izbira manufakture, perila, nogavic, rokavic, galanterijskega blaga, dežnikov, klobukov in preprog. Emajlirana kuhinjska posoda, vse vrste porcelana, stekla i. t. d.

Naprošamo člane, da prilagajo k naročilu platnene vrečice za vse drobno blago. Vrečice lahko dobite v vseh naših prodajalnah po nizki ceni.

Svetujemo, da hranite vse mlevske izdelke odprte na zračnem in hladnem prostoru.